

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

HISTORIE A VÝVOJ TĚLOVÝCHOVNÉHO Hnutí A SPORTU NA RAKOVNICKU

Bakalářská práce

Autor: Martin Borský, Management sportu a trenérství

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Válek, Ph.D.

Olomouc 2014

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora:	Martin Borský
Název bakalářské práce:	Historie a vývoj tělovýchovného hnutí a sportu na Rakovnicku
Pracoviště:	UP Olomouc, Fakulta tělesné kultury, Katedra společenských věd v kinantropologii
Vedoucí bakalářské práce:	Mgr. Jakub Válek, Ph.D.
Rok obhajoby bakalářské práce:	2014

Abstrakt:

Cílem bakalářské práce je zmapování počátků a historického vývoje organizované tělovýchovy a sportu na Rakovnicku. Dílčími cíli je zachytit nejdůležitější vývojové etapy rozvoje tělovýchovy a sportu v Rakovnicku v historickém kontextu politicko-spoločenských změn na celostátní i regionální úrovni, které často ovlivňovaly i dění v tělovýchově, od druhé poloviny 19. století přes další časová období až do současnosti.

Práce je založena na historickém bádání a studiu historických archivních dokumentů včetně autentických zápisů v městských kronikách, dobového regionálního tisku, ročenek a neoficiálních brožur vydávaných sportovními kluby, tělovýchovnými jednotami a spolky při různých příležitostech. Zdrojem dat a informací byly také statistické údaje Okresní organizace ČSTV a osobní setkání s osobnostmi a funkcionáři rakovnických tělovýchovných jednot a sportovních klubů.

Práce má regionální charakter, která nebyla dosud v daném rozsahu a souvislostech zpracovaná. Je jí možné dále využít pro další podrobnější historická bádání. Využitelná bude rovněž pro tělovýchovné a sportovní kluby v Rakovnicku, které již při konzultacích projevíly o tuto práci zájem.

Klíčová slova: Česká obec sokolská, Česká unie sportu, Československý svaz tělesné výchovy, Český svaz tělesné výchovy, Dělnická tělovýchovná jednota, Federace dělnické tělovýchovné jednoty, Federace proletářské tělovýchovy, Jednotná tělovýchovná organizace, Sokol, sport, sportovní kluby, sportovní kroužky, tělovýchovné jednoty

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author's first name and surname:	Martin Borský
Title of the thesis:	History and development of physical education and sport movement in the Rakovník region
Department:	UP Olomouc, Fakulta tělesné kultury, Katedra společenských věd v kinantropologii
Supervisor:	Mgr. Jakub Válek, Ph.D.
The year of presentation:	2014

Abstract:

The primary aim of the thesis is to map out the beginnings and historical development of institutional physical education and sport movements in the Rakovník region. The secondary aim includes outlining the most important stages of the development within the historical context of political and social changes happening both regionally as well as across the republic which have often influenced what was happening within physical education. The thesis covers the period from the second half of the 19th century onwards up to today.

The thesis is based on historical research and study of historical archive documents including authentic entries from town chronicals, regional print, annuals and various unofficial brochures issued by sport union, societies and clubs on various occasions. Other source of data and information includes statistical data provided by regional organization of CSTV as well as personal meetings with significant persons and officials of Rakovník sport unions and clubs.

The thesis has a regional character which has not yet been dealt with to such an extent. It can be further used as the basis for more detailed historical research. It will also be useful for physical education and sport clubs in Rakovník who have already shown their interest in the research during the consultations stage.

Keywords: Czech Sokol Association, Czech Sport Association, Czech Union of sport, Czechoslovakian Sport Association, Federation of proletarian Sports, integrated sports organization, physical education societies/civic unions, Sokol, sport, sport clubs, sports groups, Workers' Gymnastics Club, Workers' Gymnastics Federation

I authorise the use of this thesis within the library services.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně pod vedením Mgr. Jakuba Válka, Ph.D., uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 21. dubna 2014.

.....

Děkuji Mgr. Jakubu Válkovi, Ph.D. za pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování bakalářské práce.

Děkuji paní ředitelce Státního okresního archivu v Rakovníku Mgr. Renatě Mayerové za vstřícnost a umožnění badatelské práce v archivních dokumentech.

Děkuji paní Ireně Lehárové, tajemnici Okresního výkonného výboru ČSTV, za poskytnutí statistických údajů potřebných pro zpracování bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 PŘEHLED POZNATKŮ	9
1.1 Rakovník.....	11
1.2 Sokol.....	14
1.3 Dělnické tělocvičné jednoty (DTJ).....	14
1.4 Federace dělnických tělocvičných jednot (FDTJ)	14
1.5 Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV).....	15
1.6 Sport.....	15
1.7 Tělesná výchova	16
1.8 Tělovýchova.....	16
1.9 Tělovýchovná jednoty.....	16
1.10 Vývoj organizované tělovýchovy v Rakovníku – období od roku 1939 do roku 1948	16
1.11 Vývoj organizované tělovýchovy a sportu v Rakovníku – období od roku 1948 do roku 1989.....	17
1.12 Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku – období od roku 1990 do roku 2011.....	20
1.13 Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby v Rakovníku	21
2. CÍLE A ÚKOLY	23
3. METODIKA.....	24
4. VÝSLEDKY A DISKUZE	25
4.1. Vývoj organizované tělovýchovy v Rakovníku – období od roku 1870 do roku 1939.....	25
4.1.1. Počátky organizované tělovýchovy v Rakovníku - Vznik Sokola	25
4.1.2. Dělnické tělocvičné jednoty – DTJ.....	26
4.1.3. Federace dělnických tělocvičných jednot – FDTJ – FPT	27
4.1.4. Ostatní rakovnické sportovní kluby	28
4.2. Vývoj organizované tělovýchovy v Rakovníku – období od roku 1939 do roku 1948.....	29
4.2.1. Období 1939 – 1945	29
4.2.2. Období 1945 – 1948	30
4.3. Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku – období od roku 1948 do roku 1989.....	30
4.3.1. Období 1948 – 1956	30

4.3.2. Období 1957 – 1968	32
4.3.3. Období 1968 – 1969	32
4.3.4. Období 1970 – 1973	33
4.3.5. Období 1974 – 1989	34
4.4. Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku – období od roku 1990 do roku 2011	36
4.4.1. Okresní organizace Českého svazu tělesné výchovy 1991 - 2011	38
4.4.2. Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby v Rakovníku 1991 - 2011.....	39
4.5. Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby v Rakovníku	42
4.5.1. TJ Lokomotiva Rakovník	42
4.5.2. TJ SK Rakovník.....	43
4.5.3. TJ Tatran Rakovník	45
4.5.4. TJ TZ Rakovník	46
4.5.5. HC Rakovník	47
4.5.6. HC 1972 Rakovník	48
4.5.7. LTC Rakovník	49
4.5.8. VK Rakovník	51
4.5.9. KST Rakovník	52
4.5.10. Ostatní sportovní kluby	54
ZÁVĚR.....	57
SOUHRN.....	58
SUMMARY	59
REFERENČNÍ SEZNAM	61
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK	63
SEZNAM ZKRATEK	64

ÚVOD

Bakalářská práce na téma Historie a vývoj tělovýchovného hnutí a sportu na Rakovnicku je zaměřena na zmapování počátků a historického vývoje organizované tělovýchovy v Rakovníku. Zachycuje období od druhé poloviny 19. století (vznik Sokola, dělnických tělovýchovných jednot a dalších sportovních a tělocvičných klubů a spolků) přes další časová období (často v tělovýchově ovlivňovaná zásadními politicko-spoločenskými změnami a událostmi) až do současnosti.

Jedná se o práci regionálního charakteru, která v daném rozsahu nebyla dosud zpracovaná. Práce bude uložena ve Státním okresním archivu v Rakovníku a bude ji možné dále využívat pro podrobnější historická bádání. O práci projevíly zájem také kontaktované rakovnické tělovýchovné a sportovní kluby.

Zpracování bakalářské práce ukázalo, že počátky vzniku organizované tělovýchovy a sportu v Rakovníku i její další vývoj probíhal v kontextu vlivu daných historických období a událostí na celostátní i místní úrovni. Na regionální úrovni byl rozvoj tělovýchovy a sportu často ovlivněn rakovnickými sportovními nadšenci, všeobecně známými osobnostmi a autoritami ze společenského, kulturního i politického života.

Vývoj organizované tělovýchovy a sportu v Rakovníku je v této práci rozdělen do těchto časových období:

- období od roku 1870 do roku 1939 se zabývá počátky a historickým vývojem organizované tělovýchovy do roku 1939, mapuje vznik Sokola, DTJ, FDTJ, FPT a vznik sportovních klubů v Rakovníku a jejich další vývoj do roku 1939;
- období od roku 1939 do roku 1948 se zabývá obdobím okupace během 2. světové války a poválečným vývojem v tělovýchovném hnutí do roku 1948;
- období od roku 1948 do roku 1989 se zabývá vývojem po vyhlášení sjednocení tělovýchovy v roce 1948 až do roku 1989 – období budování socialistického systému tělesné výchovy a sportu;
- období od roku 1990 do roku 2011 zaznamenává změny v systému řízení tělovýchovy a sportu u nás v souvislosti s politicko-spoločenskými změnami po roce 1990 a s dopady na další vývoj organizované tělovýchovy a sportu v Rakovníku až do roku 2011.

1 PŘEHLED POZNATKŮ

Předmětem bakalářské práce bylo uceleně a chronologicky zpracovat (zmapovat) historii a vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku. Rozsah a zaměření práce neumožnil zpracovat veškeré tělovýchovné a sportovní dění v Rakovníku do větších podrobností. Práce zachycuje v historickém kontextu nejdůležitější vývojové etapy rozvoje tělovýchovy a sportu v Rakovníku.

Zdrojem dat pro tuto práci byly zejména historické dokumenty uložené v okresním archivu, dobový regionální tisk, ročenky a neoficiální brožury vydávané jednotlivými sportovními kluby, tělovýchovnými jednotami a spolky při různých příležitostech, statistické údaje Okresní organizace ČSTV (od r. 2013 Česká unie sportu - ČUS), internetové stránky tělovýchovných jednot a sportovních klubů, osobní setkání a konzultace s osobnostmi a funkcionáři rakovnických tělovýchovných a sportovních klubů. Při shromažďování historických zdrojů a podkladů pro účely této práce jsem došel k překvapivému zjištění nedostatku oficiálních pramenů a relevantních dokumentů. Proto při zpracování počátků a historického vývoje organizované tělovýchovy v Rakovníku bylo pro mne významným zdrojem také studium kronik královského města Rakovník. Při převzetí či parafrázování autentických zápisů z kronik byl problém s bibliografickými citacemi podle platné normy, i když jsem využíval pro tuto práci Kompendium psaní a publikování v kinantropologii od autora K. Frömela z roku 2002. Snažil jsem se vyhledat problém s citováním kronik v Rakovnickém historickém sborníku, kde jsou kroniky používány. Zde se ale citování kronik rozchází s normou uvedenou u autora K. Frömela. Díky velkému množství zkratk používaných v práci jsem do práce zařadil i přehledný popis těchto zkratk.

Po založení Sokola, který sehrál nejen v tělovýchovném hnutí významnou roli, a ve kterém široké masy spatřovaly bojovníka za svá práva, se postupně začaly projevovat politické střety ve smyslu třídního boje mezi pravicí a levicí. Vznikající rozkol v sokolském hnutí a vylučování sociálních demokratů vedl ke vzniku samostatného dělnického tělovýchovného hnutí, byly zakládány dělnické tělocvičné jednoty (DTJ). Vznikem KSČ docházelo k dalšímu vyostření problémů mezi sociálními demokraty a zastánci revolučních komunistických idejí, které vedly k vystupování levicově orientovaných členů z DTJ a založení Federace dělnických tělocvičných jednot (FDTJ) a později Federace proletářské tělovýchovy (FPT). Politické vlivy daleko méně ovlivňovaly rozvoj sportů a činnost samostatných sportovních klubů. Jednalo se většinou o apolitické

sdužování lidí společných zájmů o daný sport. Do vývoje tělovýchovy a sportu zasáhlo i období okupace během 2. světové války, kdy sport a tělovýchovné aktivity pomáhaly překlenout nelehkou dobu. Mezi oběti fašistické zvěle patřila i řada rakovnických tělovýchovných činovníků, zejména z řad Sokola. V období 1945 – 1948 se projevoval v Československu boj o politickou moc, který ovlivňoval i vývojové tendence v tělovýchově. V Rakovníku lze charakterizovat toto období všeobecně odmítavým postojem tělovýchovných složek, zejména Sokola, k požadavku vytvoření jednotné tělovýchovné organizace (JTO) (Borský, 1988).

Období 1948 – 1989 bylo obdobím budování socialistického systému tělesné výchovy a sportu se všemi klady i zápory centralistického způsobu řízení masové tělovýchovy, výkonnostního i vrcholového sportu. Snahy o reorganizaci tělovýchovy na celostátní i okresní úrovni se projeví v období politického uvolnění v letech 1968 – 1969. V Rakovníku se v tomto období projevovala roztržičnost zájmů. Na jedné straně stáli zastánci jednotné tělovýchovné organizace a na druhé straně zastánci osamostatnění některých tělovýchovných organizací a sportovních odvětví mimo ČSTV. Veškeré snahy o reorganizaci však byly přerušeny nástupem tzv. normalizace v letech 1970 – 1973 (Borský, 1988).

Rokem 1989 v souvislosti s politicko-společenskými změnami skončilo i více než 40 leté období budování jednotného socialistického systému tělovýchovy a sportu. Vedle celospolečenských a politických změn nastaly i změny v systému řízení a zabezpečení tělovýchovy a sportu včetně zapojení občanských iniciativ, tělovýchovných a sportovních spolků, které do té doby neměly možnost se aktivně podílet a zapojit do uzavřeného státem řízeného systému tělovýchovy a sportu. V Rakovníku docházelo k zániku některých tělovýchovných jednot, sportovních klubů a naopak vznikaly nové tělovýchovné organizace, spolky, samostatné sportovní kluby a oddíly tělovýchovných jednot (Borský, 1988).

Tělovýchovné hnutí a rozvoj sportu v Rakovníku má bohatou tradici a historii často přesahující svým významem a úspěchy hranice města a okresu. Rakovnická tělovýchova ve své historii vygenerovala řadu významných osobností a sportovních úspěchů. Mezi nejúspěšnější sporty s dlouholetou tradicí patří v Rakovníku zejména fotbal, tenis, stolní tenis, lední hokej, pozemní hokej, volejbal a některé další (Borský, 1988).

1.1 Rakovník

Královské město Rakovník se nachází v Rakovnické kotlině cca 60 km západně od Prahy. Jeho název bývá spojován s pověstmi, z nichž nejznámější je o chudé mlynářce, která chtěla své děti vysvobodit z bídy a rozhodla se děti i sebe otrávit raky z blízkého potoka. Mlynářka s dětmi přežila a raci se stali oblíbenou pochoutkou i součástí městského znaku (Anonymous, 2011).

První záznam o Rakovníku se objevuje roku 1252 a od té doby město prošlo bohatou historií. „Vznik a funkce Rakovníka souvisely se zvláštním postavením zdejšího kraje. Rozlehlé, na zvěř bohaté a krásné lesy, které ležely poměrně blízko městu, se odedávna těšily velkému zájmu českých panovníků, kteří po celý středověk dbali na jejich příslušnost k zeměpanským statkům“ (Razím, 1995, 1).

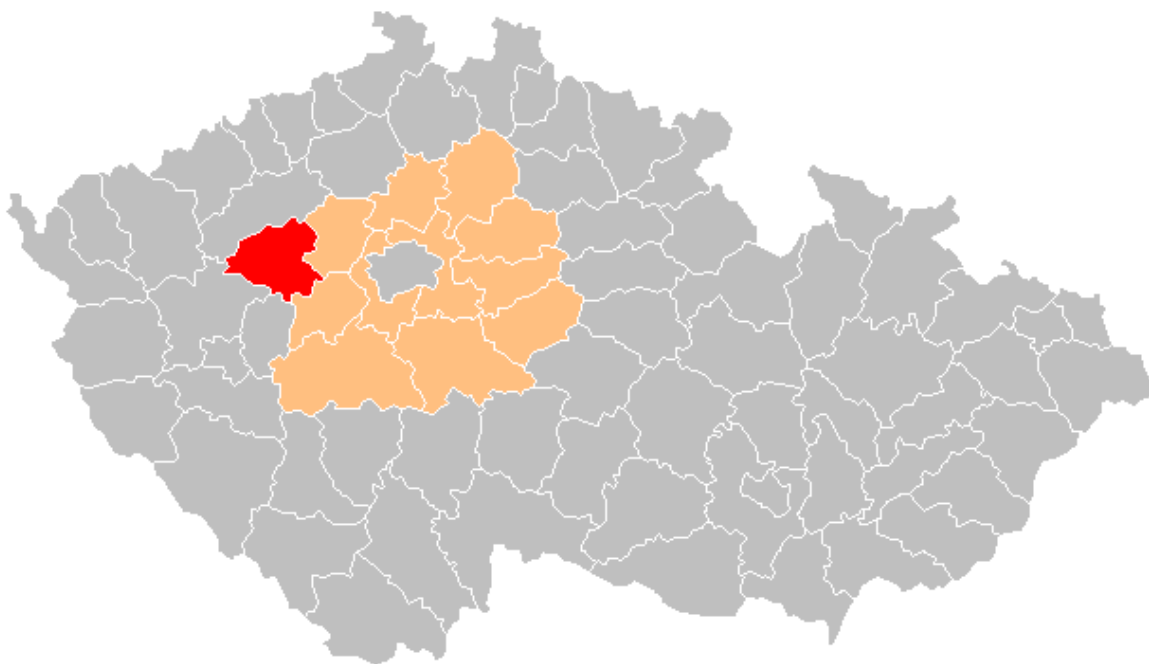
Město mělo nejprve statut komorního města a bylo podřízené hradu Křivoklát. Kolem roku 1300 prochází zásadní urbanistickou změnou. Střed města s protáhlým náměstím, několika přilehlými ulicemi a původně opevněným kostelem se dochoval do dnešní doby. V 16. století nastal velký rozvoj města. Začaly se stavět kamenné městské hradby se čtyřmi vstupními branami, z nichž se dochovaly dvě, Vysoká a Pražská brána. Od roku 1992 je historické jádro města vyhlášeno městskou památkovou zónou. 16. století bylo také obdobím hospodářského i kulturního rozkvětu. Je to doba rozmachu řemesel a pivovarnictví, které získalo věhlas i v zahraničí. Na vzdělanosti měšťanů a rozvoji kulturního života se velkou měrou podíleli významné osobnosti rakovnických humanistů. V roce 1588 získal Rakovník za vlády císaře Rudolfa II. výsady královského města (Razím, 1995).

Historický vývoj města neblaze poznamenaly vedle řady požárů a častých povodní také důsledky různých válek. Za husitských válek, v období třicetileté války a napoleonských válek byl Rakovník v cestě tažení různých vojsk, která město plenila a drancovala (Razím, 1995).

V 19. století byly odstraňovány městské hradby včetně Svatojilské a Lubenské brány a opevnění kostela sv. Bartoloměje, které stály v cestě prudce se rozrůstajícímu městu. V Rakovníku se začalo těžit uhlí, rozvíjet keramický průmysl a strojírenství. Tento rozvoj pokračoval i ve 20. století, kdy v Rakovníku vznikla řada významných průmyslových podniků a továren (Razím, 1995).

Rakovník lze charakterizovat jako město s bohatou historií, řadou významných památek, průmyslem a bohatým společenským, kulturním a sportovním životem (Razím, 1995).

Obr. č. 1: Okres Rakovník – poloha v rámci kraje a ČR

Zdroj: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/31/Okres_rakovnik.png

Obr. č. 2: Rozsah okresu Rakovník s vyznačenými názvy a hranicemi obcí

Zdroj: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/34/RakovnikDistrict2010namesRACZ.png/628pxRakovnik-District2010namesRACZ.png>

1.2 Sokol

Vznik prvního českého tělocvičného spolku 16. 2. 1862 pod názvem Tělocvičná jednota pražská (od r. 1864 oficiální název Sokol) z iniciativy dr. Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera položil základ celospolečenskému sokolskému hnutí, které je spojováno z počátky organizované tělovýchovy v českých zemích, později v Československu. Zaměření sokolské tělovýchovy (vedle společenské role) bylo široké. Největší část však tvořil nářadový tělocvik, který doplňoval pořadový výcvik a hry. Dále se věnovala lehké atletice a míčovým hrám, hlavně košíkové a odbíjené (<http://www.sokol-cos.cz/zalozeni-sokola-DBAE>).

1.3 Dělnické tělocvičné jednoty (DTJ)

Dělnické tělocvičné jednoty (DTJ, též Dělnické tělovýchovné jednoty) byly zakládány na přelomu 19. a 20. století odštěpením od Sokola. DTJ byly součástí dělnického hnutí ve smyslu třídního boje založeném na levicovém ideovém základu. Rozpory a politické střety v Sokole, vylučování sociálních demokratů urychlily vznik samostatného dělnického tělovýchovného hnutí v roce 1897 založením prvních dělnických tělocvičných jednot – DTJ (Borský, 1988).

1.4 Federace dělnických tělocvičných jednot (FDTJ)

Federace dělnických tělocvičných jednot byla levicově orientovaná tělovýchovná organizace existující v Československu v letech 1921 až 1938. Odštěpila se od Svazu DTJ a zanikla v předvečer II. světové války. V roce 1926 došlo ke sloučení FDTJ, RH, dělnických klubů turistů, klubů cyklistů a Spartakových skautů práce a tím k vytvoření jednotné organizace Federace proletářské tělovýchovy - FPT. Svoji činnost rozšířila o další sporty, fotbal, cyklistiku, turistiku, házenou, lehkou atletiku, plavání, veslování, lyžování, box, zápas, střelectví, skauting (Borský, 1988).

1.5 Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV)

Československý svaz tělesné výchovy a sportu byl ustanoven 3. - 4. 3. 1957 v návaznosti na rozhodnutí celostátní konference KSČ 11. – 15. 6 1956 o vytvoření jednotné dobrovolné tělovýchovné organizace a přijetí nového zákona o organizaci tělesné výchovy Národním shromážděním 20. 12. 1956. Předcházel mu Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport (SÚTVS - ustaven 14. 7. 1949) a Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS - ustaven 12. 12. 1952). ČSTV sdružoval sportovní, tělovýchovné a turistické svazy s celostátní působností (<http://www.cuscz.cz/o-nas/co-je-cus.html>).

Od května 1969 byl ČSTV na základě úprav stanov organizačně rozdělen na dvě národní organizace, Česká tělovýchovná organizace (ČTO) a Slovenská tělovýchovná organizace (STO). Od listopadu 1973 se však ČSTV vrátil ke svému původnímu názvu.

Po rozdělení Československa 1. 1. 1993 na dva samostatné státy se stal nástupnickou organizací v České republice Český svaz tělesné výchovy používající nadále zkratku ČSTV až do dubna 2013. 27. 4. 2013 se ČSTV transformoval na občanské sdružení a změnil název na Česká unie sportu (ČUS) zastřešující národní sportovní svazy, sportovní kluby a tělovýchovné jednoty. ČSU je členem Českého olympijského výboru (ČOV) a Evropského sdružení nevládních sportovních organizací (ENGSO) (<http://www.cuscz.cz/o-nas/co-je-cus.html>).

1.6 Sport

Pojem sport vychází původně z latinského slova disportare, což v překladu znamená bavit se, trávit příjemně volný čas (Anonymous, 1988).

Při hledání definice pojmu sport jsem se setkával ve většině publikacích se stejným vysvětlením, a to: „Pohybová činnost soutěžního charakteru prováděná podle určitých pravidel. Závodní soutěžení se vyznačuje snahou po nejvyšším výkonu. Závodní tělesná cvičení se provozovala ve všech hist. obdobích lidstva u všech národů, pův. jako praktická příprava k boji. V 19. stol. se vyvinul novověký závodní s. – Sportovní činnost se dělí na rekreační, výkonnostní a vrcholovou. Počet mez. uznávaných s. je asi 150. Základní dělení: s. individuální a kolektivní (sportovní hry)“ (Anonymous, 1998, 204).

1.7 Tělesná výchova

„Složka obecné výchovy, která zahrnuje soustavu všech činností podílejících se na rozvoji tělesné zdatnosti občanů. Používá různých prostředků, z nichž nejúčinnější je sport. trénink a různá odvětví tělesných cvičení“ (Anonymous, 1972, 1235).

1.8 Tělovýchova

Zdrojem definice pro termín tělovýchova byla encyklopedie z roku 1989, která obsahovala téměř totožný výklad jako ostatní historické zdroje, které jsem procházel.

„Tělovýchova, zjednodušený název pro různé tělocvičné aktivity, které se provádějí za různými účely, od individuální relaxace až po sport. reprezentaci“ (Anonymous, 1988, 238).

1.9 Tělovýchovná jednota

Pro objasnění pojmu tělovýchovná jednota jsem záměrně vybral definici, která obsahuje termín ČSTV, který ve své práci několikrát zmiňuji.

„Tělovýchovná jednota, TJ, zákl. organizační článek ČSTV, realizující hl. činnosti organizace. TJ se zřizují podle územního a výrobního principu všude, kde jsou vhodné podmínky pro činnost, především dostatečný počet členů a funkcionářů i zařízení nebo prostory pro tělových. činnost, přičemž členství v TJ není omezeno ani shodou bydliště s místem působnosti TJ, ani prac. vztahem k určité instituci“ (Anonymous, 1988, 239).

1.10 Vývoj organizované tělovýchovy v Rakovníku – období od roku 1939 do roku 1948

Období 1939– 1945

V období 2. světové války a německé okupace platil v Protektorátu Čechy a Morava zákaz shromažďování a byly zakázány veškeré taneční a jiné zábavy. V této nelehké době se proto z nedostatku jiných možností orientovala občanská společnost a zejména mládež na sport, především na kopanou. V Rakovníku bylo několik fotbalových klubů, mezi nimiž se podařilo SK Rakovník probojovat až do nejvyšší soutěže – I. ligy. Další sporty, kromě těch, co se provozovaly v SK Rakovník, se soustředily zejména do klubů a kroužků v rakovnických továrnách Stadion a Otta (Borský, 1988).

Nejvíce vadil německým okupantům Sokol. Z počátku se neodvažovali proti němu oficiálně vystoupit, neboť byl jediným povoleným tělovýchovným spolkem. Přesto jej v roce 1941 Němci zakázali, rozpustili a zabrali jeho majetek. Hned na to následovalo pronásledování a zatýkání funkcionářů Sokola. Mnozí byli odvezeni do Terezína a Osvětimi, kde řada z nich byla umučena nebo popravena. Mezi rakovnickými oběťmi fašistické zvěle byli starosta města a Rakovnické župy sokolské František Diepolt, jeho bratr hospodář Sokola Karel Diepolt, náčelník Klouček, vzdělavatel F. Janoušek, cvičitel Beránek (Borský, 1988).

Období 1945 – 1948

Po skončení 2. světové války a osvobození Československa se v období 1945 – 1948 projevoval boj o poválečné politické uspořádání v ČSR, který ovlivňoval i vývojové tendence v tělovýchově. Sokol, DTJ a další tělovýchovné a sportovní organizace odmítly vytvoření Jednotné tělovýchovné organizace (JTO) (Borský, 1988; Chlum & Renner, 1962).

V Rakovníku krátce po osvobození, již 16. května 1945, zahájil činnost obnovený výbor tělovýchovy pod vedením předsedy Josefa Cífy. Činnost obnovil v roce 1945 i rakovnický Sokol, ne však na základě nových zásad sjednocené tělovýchovy, ale podle předválečné organizační struktury. DTJ a ostatní tělovýchovné organizace v Rakovníku svoji činnost neobnovily a většina jejich členů vstoupila do řad Sokola. Období 1945 - 1948 lze v Rakovníku charakterizovat všeobecným odmítavým postojem tělovýchovných složek, zejména Sokola, k požadavku vytvoření Jednotné tělovýchovné organizace (JTO), i když řadoví členové (hlavně v bývalé DTJ) souhlasili se sjednocením (Borský, 1988; Chlum & Renner, 1962).

1.11 Vývoj organizované tělovýchovy a sportu v Rakovníku – období od roku 1948 do roku 1989

Období 1948 – 1956

Po únorových událostech 1948 bylo již 27. 2. 1948 rozhodnuto, že jedinou celostátní tělovýchovnou organizací bude Sokol, že všechny svazy, spolky, kluby a tělovýchovné organizace splynou v ČOS. K posílení členské základny Sokola ve prospěch dělnické třídy se již v roce 1948 začaly zakládat závodní sokolské jednoty. Na podporu a

stabilizaci sjednocujících procesů v tělovýchovném hnutí byl přijat zákon o státní péči o tělesnou výchovu a sport z roku 1949, zavedení soutěže o Tyršův odznak zdatnosti, vznik masových sportovních akcí, sportovních her mládeže (Borský, 1988; Chlum & Renner, 1962).

V Rakovníku se po vyhlášení Jednotné tělovýchovné organizace (JTO) konala 3. února 1949 ustavující schůze OV Sokola v rakovnické sokolovně. Do čela okresního výboru byl zvolen Josef Cífka. V průběhu roku 1949 a 1950 vznikly závodní sokolské jednoty - ZSJ Velo Stadion, ZSJ RKZ a ZZJ TOS, která se později sloučila s místní sokolskou jednotou. 6. 4. 1952 zhodnotila okresní konference Sokola tříleté období sjednocené tělovýchovy na Rakovnickém okrese. Mezi úkoly do dalších let patřilo zejména založení sokolských jednot na vesnicích, kde zatím nebyly. Při volbách byl do čela OV Sokola zvolen opět J. Cífka. Začátkem roku 1953 proběhla další reorganizace státního systému řízení tělovýchovy. V Rakovníku byl při Okresním národním výboru (ONV) ustaven okresní výbor pro tělesnou výchovu a sport (OV TVS), jehož předsedou se stal A. Širmer. Závodní sokolská jednota TOS přešla z organizace Sokol do organizace strojírenských tělovýchovných jednot a přijala nový název Spartak (Borský, 1988; Chlum & Renner, 1962).

Největší událostí tohoto období se stala I. celostátní spartakiáda 1955, která v masovém měřítku demonstrovala úspěchy sjednocené tělovýchovy a státní systém řízení tělesné výchovy a sportu. Již v prosinci 1953 byly na tělovýchovné akademii v Tylově divadle předvedeny ukázky spartakiádních skladeb. Vlastní okresní spartakiádě 22. 5. 1955 předcházela okresní spartakiáda mládeže 6. 6. 1954, která se stala přípravou na okresní a celostátní spartakiádu (Borský, 1988; Chlum & Renner, 1962).

Období 1957 – 1968

V roce 1957, po ustavení Československého svazu tělesné výchovy (ČSTV) jako nové jednotné dobrovolné tělovýchovné organizace, se v Rakovníku opět sloučily všechny tělovýchovné složky do jediné tělovýchovné organizace - TJ Lokomotiva. Po sloučení měla 926 členů a oddíly kopané, tenisu, stolního tenisu, odbíjené, ledního hokeje, košíkové, házené, šachů a cyklistiky. Na počátku 60. let se vyčlenily a vznikly nové tělovýchovné jednoty - TJ Tatran Rakovník, TJ Slavia SZTŠ Rakovník - měla krátké trvání 1963-1964 a TJ Rakona vyvíjela činnost pouze v letech 1963-1965 (Borský, 1988).

Období 1968 – 1969

Období politického uvolnění v druhé polovině 60. let, které vyvrcholilo „Pražským jarem“ v roce 1968, se projevilo i v tělovýchově na celostátní i okresní úrovni. Snahy o reorganizaci do té doby jednotné tělovýchovné organizace ČSTV vyvrcholily v letech 1968 – 1969. Bývalé samostatné tělovýchovné a sportovní organizace a kluby se snažily vyčlenit z ČSTV a vytvořit samostatné organizace mimo ČSTV. Proces změn v tělovýchovném hnutí byl však násilně přerušen invazí vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 a následným nástupem normalizace (Borský, 1988).

V Rakovníku se v tomto období projevila roztržičnost zájmů současných a bývalých činovníků v tělovýchově. Na jedné straně to byli obhájci jednotné tělovýchovné organizace zastřešené okresním výborem ČTO, na druhé straně obhájci osamostatnění některých tělovýchovných organizací a sportovních odvětví včetně turistiky mimo ČSTV. V listopadu 1968 byl ustaven okresní přípravný výbor svazu Sokola. Objevily se také snahy o znovuzaložení Junáka a Skauta. Do jisté míry zapříčinila tato roztržičnost zájmů určitou stagnaci tělovýchovy na okrese včetně práce OV ČTO (Borský, 1988).

Období 1970 – 1973

Období 1970 – 1973 lze charakterizovat jako období tzv. normalizace politického a společenského života v Československu. Tímto politickým vývojem byly přerušeny a zastaveny všechny snahy o politicko- společenské změny, což ovlivnilo i další vývoj a rozvoj tělovýchovy a sportu (Borský, 1988; Chlum, 1972; Chlum, 1976).

Po odvolání IV. celostátní spartakiády 1970 z důvodů nedokončeného konsolidačního procesu a ekonomických problémů proběhly náhradou na úrovni okresů „Tělovýchovné slavnosti 1970“. Na rakovnickém okrese byly zahájeny začátkem roku 1970 sportovními soutěžemi, které pokračovaly až do konce června. Vyvrcholením slavností v Rakovníku se stala veřejná hromadná vystoupení 14. června, kde bylo předvedeno 11 spartakiádních skladeb. Tělovýchovné slavnosti sloužily k aktivizaci neorganizované veřejnosti pro tělovýchovnou činnost a posílení politického vlivu KSČ na dění v tělovýchově. Tento politický vliv na místní úrovni se v dalším období projevila na Okresní konferenci ČTO 24. dubna 1971 a také pořádáním okresních tělovýchovných slavností 4. června 1971 na počest 50. výročí založení KSČ a vzniku FDTJ pod heslem „Straně na počest, tělovýchově ku prospěchu“ a 3. – 17. června 1973 při příležitosti 25. výročí Vítězného února (Borský, 1988; Chlum, 1972; Chlum, 1976).

Období 1974 – 1989

Po ukončení tzv. normalizace následovalo v ČSSR patnáctileté období budování socialistického systému tělesné výchovy a sportu až do roku 1989 (Borský, 1988).

Činnost okresní organizace ČSTV a tělovýchovných jednot (TJ) s odbory základní a rekreační tělesné výchovy (ZRTV) se v tomto období soustředila v pětiletých spartakiádních cyklech na přípravu místních, okrskových a okresních spartakiád a účast na celostátních spartakiádách v Praze v letech 1975, 1980 a 1985. Aktivitu ve spartakiádním období vyvíjely i sportovní svazy a TJ pořádáním různých masových sportovních akcí na počest celostátních spartakiád často spojených s 30., 40. a 50. výročím osvobození (Anonymous, 1978; Borský & Chlum 1984; Chlum, 1976; Chlum, 1980).

Pro rozvoj masového sportu a zapojení mládeže do tělovýchovných aktivit měly rozhodující význam odbory základní a rekreační tělesné výchovy (ZRTV) a turistiky a sportovní oddíly věnující se aktivnímu sportu v mládežnických kategoriích. Pro podchycení mládeže k aktivnímu sportování sloužily pravidelně pořádané akce určené školní mládeži. Pionýrská sportovní liga, okresní olympiády žactva a soutěže SHMP (sportovní hry mládeže a pionýrů) byly zajišťovány na všech základních školách Akcí, do které se zapojil prakticky celý Rakovník, byla soutěž měst v celé ČSSR v plavecké štafetě 1000 x 100 m v roce 1984 a 1986 (Borský, 1991; Borský & Chlum 1984).

V oblasti výkonnostního sportu dosáhla největšího úspěchu družstva miniaturgolfu TJ Rakovník v roce 1987 postupem do I. ligy, volejbalisté TJ Lokomotiva Rakovník do II. národní ligy v roce 1988, fotbalisté TJ (SK) Rakovník do II. národní fotbalové ligy v roce 1985, pozemní hokejisté TJ Lokomotiva postupem do I. ligy v roce 1984. Dobrých výsledků dosahovaly i ostatní sporty v krajských a vyšších soutěžích – stolní tenis, šachy, box, lední hokej. S otevřením sportovní haly a krytého plaveckého bazénu v Rakovníku se začalo úspěšně rozvíjet plavání, basketbal, judo (Anonymous, 1988; Borský, 1991).

1.12 Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku – období od roku 1990 do roku 2011

Rokem 1989 v souvislosti se zásadními politicko-společenskými změnami skončilo i více než 40 leté budování jednotného socialistického systému tělovýchovy a sportu. Rok 1990 odstartoval vedle celospolečenských a politických změn i změny v systému řízení a zabezpečení tělovýchovy a sportu včetně aktivizace a zapojení různých občanských iniciativ, tělovýchovných a sportovních spolků, které do té doby neměly možnost se

aktivně podílet a zapojit do uzavřeného státem řízeného systému tělovýchovy a sportu. V roce 1990 se na celostátní úrovni rozdělila centrální organizace Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV) na českou a slovenskou samostatnou tělovýchovnou organizaci – nástupnické organizace Český svaz tělesné výchovy (ČSTV) a Slovenské sdružení tělesné kultury (SSTK). V nových stanovách byla značně posílena samostatnost sportovních svazů, tělovýchovných jednot a jejich právní subjektivita (Borský, 1991).

Rok 1990 byl v tělovýchově na Rakovnicku neméně rušný, než v celé naší společnosti. Počátkem roku se aktivizoval Sokol a po třetí od roku 1948 obnovil svoji činnost. V roce 1990 začal také mnohaletý majetkový spor mezi rakovnickým Sokolem a TJ Lokomotiva Rakovník o vrácení historické budovy sokolovny, která patřila Sokolům až do roku 1955, kdy byla převedena do majetku státu a předána do užívání TJ Lokomotiva Rakovník. Majetkový spor byl ukončen až roku 2005, kdy byla podepsána mezi městem Rakovník, TJ Sokol a TJ Lokomotiva provozovatelská smlouva na dobu 15 let o využívání sokolovny oběma subjekty – TJ Sokol i TJ Lokomotiva (Borský & Záborská, 2001).

Po roce 1990 docházelo v Rakovníku k zániku některých tělovýchovných jednot, sportovních klubů a naopak vznikaly nové tělovýchovné jednoty, spolky, samostatné sportovní kluby a oddíly tělovýchovných jednot. Většina tělovýchovných jednot a sportovních klubů zůstala registrována pod ČSTV a jednotlivými sportovními svazy. Obnovený Sokol navázal na župní organizační strukturu zastřešenou Českou obcí sokolskou (ČOS). Některé nově vzniklé tělovýchovné a sportovní kluby, spolky či sdružení zůstaly samostatné, mimo svazové organizační struktury (Adamcová & Záborská, 2008).

1.13 Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby v Rakovníku

V kapitole Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby je zachycena historie vybraných tělovýchovných jednot, sportovních klubů a sportů, které mají v Rakovníku dlouholetou tradici, nebo dosahují velmi dobrých výsledků nejen na okresní, ale i na krajské či celostátní úrovni. V samostatných podkapitolách je podrobněji popsána historie vybraných tělovýchovných jednot a sportovních klubů. V závěru kapitoly je uveden statistický přehled tělovýchovných jednot a sportovních klubů v Rakovníku k 31. 12. 2011.

TJ Lokomotiva Rakovník

TJ SK Rakovník

TJ Tatran Rakovník

TJ TZ Rakovník

HC Rakovník

HC 1972 Rakovník

LTC Rakovník

VK Rakovník

KST Rakovník

Ostatní sportovní kluby

2. CÍLE A ÚKOLY

Hlavním cílem bakalářské práce je zmapování počátků a historického vývoje organizované tělovýchovy a sportu na Rakovnicku.

Dílčími cíli je zachytit v historickém kontextu nejdůležitější vývojové etapy rozvoje tělovýchovy a sportu v Rakovníku:

- počátky organizované tělovýchovy v Rakovníku v návaznosti na počátky organizované tělovýchovy v českých zemích (vznik Sokola, DTJ, FDTJ a dalších sportovních klubů a kroužků) a vývoj až do roku 1948
- vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku od roku 1948 do roku 1989 (období budování centralisticky řízeného socialistického systému tělovýchovy a sportu)
- vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku od roku 1990 do současnosti (období po uskutečněných politicko-společenských změnách po roce 1989)
- historický vývoj vybraných tělovýchovných jednot, sportovních klubů a sportů, které mají v Rakovníku dlouholetou tradici, nebo dosahují velmi dobrých výsledků

3. METODIKA

V této bakalářské práci bylo pro získání potřebných informací a pro dosažení vytyčených cílů použito metody historické. Tato metoda je založena na zkoumání historie sledovaného jevu či procesu. Nejedná se jen o popsání daného jevu, ale i zaznamenání jeho vývoje a vnitřních zákonitostí. Celá práce je rozdělena do několika kapitol podle časového rozhraní. Při třídění těchto kapitol byla použita metoda chronologická. Jelikož většina získaných informací je z regionálních pramenů, můžeme mluvit o použití metody geografické. V práci je uplatněna ve velké míře i metoda introspektivní, a to uplatnění osobních znalostí a zkušeností (Bartoš, 1999).

Získaná data byla dále analyzována a vyhodnocována. Poté byly získané poznatky seřazeny do chronologické osy a do racionálně řešeného celku - syntéza. Poslední etapou je interpretace, která získané a vyhodnocené informace zpracovává do výsledné podoby (Bartoš, 1999).

4. VÝSLEDKY A DISKUZE

4.1. Vývoj organizované tělovýchovy v Rakovníku – období od roku 1870 do roku 1939

Kapitola „Vývoj organizované tělovýchovy v Rakovníku – období od roku 1870 do roku 1939“ se zabývá počátky a historickým vývojem organizované tělovýchovy do roku 1939. Mapuje v samostatných podkapitolách vznik Sokola, DTJ, FDTJ, FPT a vznik sportovních klubů v Rakovníku a jejich další vývoj do roku 1939.

Jsem přesvědčen, že rozvoji organizované tělovýchovy v Rakovníku uškodil politický vliv, který lidi se stejnými zájmy stavěl proti sobě.

4.1.1. Počátky organizované tělovýchovy v Rakovníku - Vznik Sokola

„Počátky organizované tělovýchovy v Rakovníku jsou spojeny se vznikem Sokola. Založení prvního českého tělovýchovného spolku 16. 2. 1862 (od roku 1864 oficiálně přijat název Sokol) M. Tyršem a J. Fügnerem byly vytvořeny podmínky pro vznik sokolských jednot v dalších českých městech. V sokolském hnutí, které sehrálo v našich dějinách významnou roli, spatřovaly široké masy bojovníka za svá práva“ (Borský, 1988, 1).

V červenci roku 1870 byl založen v Rakovníku tělocvično-hasičský spolek – Sokol. Velkou zásluhu na založení tohoto spolku měl známý notář JUDr. P. Trojan a lékař Dr. M. Štembera. Prvním starostou se stal Ottomar Zákon (Borský, 1988).

„První akcí rakovnického Sokola byl výlet v sokolských krojích s hudbou a praporem do lesa na Hamrech již 17. července 1870. Rakovnický Sokol měl rozhodující vliv v tělovýchově celého Rakovnicka a Křivoklátska i po vzniku dalších tělovýchovných organizací od svého založení až po zákaz činnosti a rozpuštění v roce 1941“ (Borský, 1988, 1).

Když se spolek zakládal, tak měl 80 členů. Členové stále přibývali a v roce 1940 již bylo 879 členů a přibližně stejný počet mělo i žactvo a dorost. Velkým přínosem pro rakovnický Sokol byl P. Jandáč, který se zasloužil o výstavbu nové sokolovny. Ta byla otevřena v roce 1914. Byla to na svou dobu velmi moderní stavba a v Rakovníku dostala pojmenování „Bílý dům“. Kromě P. Jandáče patřili mezi významné osobnosti také prof. E. Klicpera a prof. Fr. Diepolt, který byl i starostou města (Chlum & Renner, 1962).

Zaměření sokolské tělovýchovy bylo široké, avšak největší část tvořil nářadový tělocvik, který doplňoval pořadový výcvik a hry. Dále se věnovala lehké atletice a míčovým hrám. Zde se rozvíjela hlavně košíková a odbíjená. V těchto sportech byl vždy rakovnický Sokol mezi nejlepšími v krajských soutěžích. Oblibě se také těšilo plavání, lyžování a bruslení. Velmi vysoké úrovně dosáhl v Rakovníku nářadový tělocvik. Důkazem toho byl X. všesokolský slet v Praze roku 1938. Na tomto všesokolském sletu měl rakovnický Sokol několik zástupců ve vyšším oddíle, kde předvedli velmi dobré výsledky. V lehké atletice se proslavil Dr. Hendrich, který držel rekord České obce sokolské ve skoku dalekém s výkonem 6, 56 metrů. V roce 1920 proběhly v Rakovníku oslavy padesátiletého trvání Sokola. Na počest byla uspořádána výstava sokolských památek. Mezi další velké události Sokola patřily slety Rakovnické sokolské župy v Rakovníku. Byly uspořádány v roce 1914, 1922, 1928 a 1935 a sloužily jako přehlídky činností sokolských jednot (Chlum & Renner, 1962).

„V roce 1929 se uskutečnilo otevření letního cvičiště u sokolovny spojené s veřejnou akademií. U příležitosti 100. výročí narození M. Tyrše byla v roce 1932 po něm pojmenována ulice vedoucí kolem sokolovny a otevřeno dokončené Tyršovo koupaliště“ (Borský, 1988, 2).

4.1.2. Dělnické tělocvičné jednoty – DTJ

Dělnické tělocvičné jednoty (DTJ, též Dělnické tělovýchovné jednoty) byly zakládány na přelomu 19. a 20. století odštěpením od Sokola. DTJ byly součástí dělnického hnutí ve smyslu třídního boje založeném na levicovém ideovém základu (Borský, 1988).

„Společensko-politická úloha sokolského hnutí se koncem 19. století vyhrcovala ve smyslu třídního boje. Nastalo období prvního rozkolu v českém tělovýchovném hnutí. Rozpory a politické střety v Sokole, vylučování sociálních demokratů urychlily vznik samostatného dělnického tělovýchovného hnutí v roce 1897 založením prvních dělnických tělocvičných jednot - DTJ“ (Borský, 1988, 3).

V roce 1897 veřejně hájil zájmy dělníků a sociální demokracie A. Urban. V té době byl náčelníkem a cvičitelem. Jeho vystupování vyvolávalo časté politicky motivované spory, a proto se další činnosti v Sokole vzdal. Od této chvíle se stal Sokol nepřitelem sociální demokracie a její členové se vylučovali z řad Sokola (Borský, 1988).

Na Rakovnicku se postupně zakládaly DTJ od roku 1905. Tento rok byla založena první DTJ v Lužné u Rakovníka. Další DTJ vznikla v Nesuchyni v roce 1908, potom v roce 1909 ve Hředlích. V Rakovníku byla DTJ založena až roku 1911. Snaha založit DTJ v Rakovníku byla sice už od roku 1906, ale vzniku bránily stále různé okolnosti. Největším problémem bylo, že chyběla vhodná místnost a tělocvična, kde by probíhalo cvičení a schůze. Až teprve v roce 1911 se podařilo Josefu Sýkorovi svolat valnou hromadu, kde došlo k založení DTJ v Rakovníku. DTJ navázala na Sokol a přijala Tyršovu tělocvičnou soustavu (Chlum & Renner, 1962).

K roku 1912 bylo aktivních 12 DTJ na celém Rakovnicku. Proto 16. listopadu došlo k založení 26. okresu DTJ se sídlem v Rakovníku a začlenění do Svazu DTJ. Mezi jednoty na rakovnickém okrese patřily: Rakovník, Bránov, Lužná, Skryje, Nesuchyně, Račice, Sýkořice a Hředle. Dále k nim patřily jednoty ze sousedících okresů – Kralovice, Řevničov, Nové Strašecí a Rynholec. Největší počet členů z těchto jednot měl Rakovník, který evidoval 46 členů (Chlum & Renner, 1962).

Během 1. světové války činnost DTJ zanikla a k obnovení došlo až po jejím skončení a vzniku ČSR v roce 1919 (Chlum & Renner, 1962).

V roce 1921 dochází k problémům mezi dělnictvem a sociálně demokratickou stranou. To poznamenalo i dělnickou tělovýchovu v Rakovníku. Následkem toho bylo vystupování levicově orientovaných členů z DTJ, nebo dokonce jejich vylučování. Ihned vznikla nová levicově orientovaná jednota, která nesla název Federovaná dělnická tělocvičná jednota – FDTJ, založená bývalými členy DTJ. Dělnická tělovýchovná jednota ztrácela členy a místo jedné jsou v Rakovníku dvě dělnické tělovýchovné jednoty, které si konkurovaly. V Rakovníku nebylo ani jedné dělnické jednotě přáno, a tak obě organizace stagnovaly. Jak dospěli tak i mládež raději cvičila v Sokole, protože měl pěknou tělocvičnu a velmi dobré podmínky pro své členy (Chlum & Renner, 1962).

DTJ založila v roce 1919 fond a tím dala podnět k postavení “Lidového domu“. Díky tomu i DTJ získala stálou tělocvičnu. Dnes tato budova slouží v Rakovníku jako Tylovo divadlo (Chlum & Renner, 1962).

4.1.3. Federace dělnických tělocvičných jednot – FDTJ – FPT

Federace dělnických tělocvičných jednot byla levicově orientovaná tělovýchovná organizace existující v Československu v letech 1921 až 1938. Odštěpila se od Svazu DTJ

a zanikla v předvečer II. světové války. V roce 1925 se FDTJ přejmenovala na FPT (Federaci proletářské tělovýchovy) pod patronací KSČ (Borský, 1988).

„FDTJ se zrodila v Rakovníku v témže roce jako KSČ a stala se nositelkou revolučních idejí. Prvním starostou FDTJ byl zvolen Robert Folbr. Již 28. srpna 1921 uspořádala FDTJ veřejné cvičení na obecním hřišti u Šmídova mlýna, manifestační průvod městem a taneční zábavu v hostinci u Pelců. V březnu 1922 se konal v Rakovníku sjezd 26. okresu FDTJ a v červenci okresní veřejné cvičení na hřišti SK“ (Borský, 1988, 5).

V roce 1925 vydala zemská školní rada zákaz účasti žáků a studentů všech škol okresu na cvičení ve FDTJ. Tento zákaz způsobil u rodičů z řad příslušníků dělnické třídy a členů KSČ zásadní nesouhlas, který vyvrcholil v podání protestu klubu komunistů. Městská rada protestu vyhověla, ale okresní politická správa usnesení městské rady zamítla (Borský, 1988).

„V roce 1926 došlo ke sloučení FDTJ, RH, dělnických klubů turistů, klubů cyklistů a Spartakových skautů práce a tím k vytvoření jednotné pokrokové organizace Federace proletářské tělovýchovy - FPT. Svoji činnost rozšiřuje o další sporty, fotbal, cyklistiku, turistiku, házenou, lehkou atletiku, plavání, veslování, lyžování, box, zápas, střelectví, skauting. FPT měla v Rakovníku po svém založení okolo 200 členů, po sloučení téměř o 100 členů více“ (Borský, 1988, 5).

Mezi akce sjednocené FPT v Rakovníku patřilo veřejné cvičení na hřišti u Šmídova mlýna 19. září 1926, tělovýchovné slavnosti 26. okresu FPT v září 1927 a červnu 1928 spojené s manifestací na Husově náměstí. FPT v Rakovníku skončila svoji činnost v roce 1938, kdy došlo k zákazu činnosti FPT (Borský, 1988).

4.1.4. Ostatní rakovnické sportovní kluby

Díky tomu, že Sokol, DTJ, FDTJ zavrhovaly sport a ani ho nerozvíjely, nezbylo vyznavačům sportů nic jiného, než si zakládat vlastní sportovní kroužky a kluby. Mezi nejpopulárnější sporty v Rakovníku patřil a do dnešní doby patří fotbal. První fotbalový klub v Rakovníku byl založen v roce 1903 a nesl název SK Rakovník. Později vznikly další kluby, které se zabývaly kopanou. V roce 1919 to byla Sparta Rakovník, v roce 1930 Vinohradský SK Rakovník a v roce 1931 Olympie Rakovník. Dalším oblíbeným sportem byl tenis. Ten se hrál v Rakovníku již od konce 19. století. V roce 1897 byl založen Kroužek rakovnických tenistů, který se později spojil s SK Rakovník. Pod SK Rakovník

ještě patřila odbíjená. V Klubu českých turistů se rozvíjela turistika (Chlum & Renner, 1962).

4.2. Vývoj organizované tělovýchovy v Rakovníku – období od roku 1939 do roku 1948

Kapitola „Vývoj organizované tělovýchovy v Rakovníku – období od roku 1939 do roku 1948“ se zabývá v samostatných kapitolách období okupace během 2. světové války a poválečným vývojem v tělovýchovném hnutí do roku 1948.

Myslím si, že v Rakovníku se objevovala snaha o vytvoření jednotné tělovýchovné organizace, ale většina rakovnických tělovýchovných organizací a sportovních klubů ještě nezapomněla na předchozí spory, a tak tato myšlenka byla odmítána.

4.2.1. Období 1939 – 1945

Vzhledem k tomu, že v období okupace platil zákaz shromažďování a byly zakázané veškeré taneční a jiné zábavy, orientovala se mládež na sport, především na kopanou. V Rakovníku bylo několik klubů, mezi nimiž se podařilo SK Rakovník probojovat až do nejvyšší soutěže – I. ligy. Další sporty, kromě těch, co se provozovaly v SK Rakovník, se soustředily zejména do klubů a kroužků v továrnách Stadion a Otta (Borský, 1988).

„Nejvíce ležel v očích okupantů Sokol. Zprvu se neodvažovali proti němu veřejně vystoupit, neboť byl jediným povoleným tělovýchovným spolkem. Avšak roku 1941 jej Němci samovolně zakázali a rozpustili, zabrali jeho jmění. Hned na to následovalo zatýkání funkcionářů Sokola, odvezení do Terezína a Osvětimi, kde mnozí z nich byli umučeni nebo popraveni. Mezi oběťmi fašistické zvěle byli: starosta města a Rakovnické župy soko1ské František Diepolt, náčelník Klouček se svým bratrancem, vzdělavatel Fr. Janoušek, cvičitel Beránek, hospodář K. Diepolt, bratr starostův“ (Borský, 1988, 7).

4.2.2. Období 1945 – 1948

„Po osvobození Československa nastalo období revolučních přeměn i v tělovýchovném hnutí. V době, kdy nebyla v ČSR dořešena otázka politického uspořádání, ovlivňoval boj o politickou moc i vývojové tendence v tělovýchově“ (Borský, 1988, 8).

Sokol, DTJ a další tělovýchovné a sportovní organizace odmítly vytvoření jednotné tělovýchovné organizace JTO. Krátce po osvobození, již 16. května 1945, zahájil činnost obnovený výbor tělovýchovy pod vedením předsedy Josefa Cífy (Borský, 1988).

Činnost obnovil v roce 1945 i rakovnický Sokol, ne však na základě nových zásad sjednocené tělovýchovy, ale podle předválečné organizační struktury. DTJ a ostatní tělovýchovné organizace v Rakovníku svoji činnost neobnovila a většina jejich členů vstoupila do řad Sokola. Období 1945 - 1948 lze v Rakovníku charakterizovat všeobecným odmítavým postojem tělovýchovných složek, zejména Sokola, k požadavku vytvoření Jednotné tělovýchovné organizace (JTO), i když řadoví členové (hlavně v bývalé DTJ) souhlasili se sjednocením (Chlum & Renner, 1962).

4.3. Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku – období od roku 1948 do roku 1989

Kapitola „Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku – období od roku 1948 do roku 1989“ se zabývá vývojem po vyhlášení sjednocení tělovýchovy v roce 1948 až do roku 1989 – období budování socialistického systému tělesné výchovy a sportu.

V tomto období podle mě bránilo přirozenému rozvoji tělovýchovy a sportu centralistické řízení pod politickým vlivem KSČ.

4.3.1. Období 1948 – 1956

Po únorových událostech 1948 bylo již 27. 2. 1948 rozhodnuto, že jedinou celostátní tělovýchovnou organizací bude Sokol, že všechny svazy, spolky, kluby a tělovýchovné organizace splynou v ČOS. K posílení členské základny Sokola ve prospěch dělnické třídy se již v roce 1948 začaly zakládat závodní sokolské jednoty. Na podporu a stabilizaci sjednocujících procesů v tělovýchovném hnutí byl přijat zákon o státní péči o tělesnou výchovu a sport z roku 1949, zavedení soutěže o Tyršův odznak zdatnosti, vznik masových sportovních akcí, sportovních her mládeže (Borský, 1988).

Po vyhlášení Jednotné tělovýchovné organizace (JTO) se konala v Rakovníku 3. února 1949 ustavující schůze OV Sokola v rakovnické sokolovně. Do čela okresního výboru byl zvolen Josef Cífka. Na posílení aktivizace sjednocené tělovýchovy uspořádal OV Sokol ve dnech 18. - 19. 6. 1949 okresní tělovýchovné slavnosti v rámci "Radostné dny mládeže" se slavnostním průvodem městem. V průběhu roku 1949 a 1950 vznikly závodní sokolské jednoty TOS, 21. 2. 1951 se sloučila s místní sokolskou jednotou, ZSJ Velo Stadion a ZSJ RKZ. V srpnu 1950 uspořádal Sokol letní karneval na Tyršově koupališti, kde vystoupil i známý český komik Vlasta Burian (Chlum & Renner, 1962).

V květnu 1950 byly jako součást celostátní akce uspořádány na celém rakovnickém okrese "Sokolské dny". Jejich cílem bylo oživit sokolské jednoty a přivést do nich nové členy. V sobotu 26. května byly zahájeny tělocvičnými akademiiemi v 11 obcích okresu. V neděli 27. května se do hlavního programu sokolských dnů zapojilo v okresním měřítku téměř 7000 cvičenců, kteří vystoupili ve 29 obcích. Jen v 7 obcích okresu se nepodařilo vzkřísit činnost sokolských jednot (Zbečno, Zavidov, Všetaty, Senec, Pavlíkov, Krakov, Skryje). V Rakovníku zahájil sokolské dny v Tylově divadle v sobotu 26. 5. cvičební večer mladých. V neděli po průvodu městem od sokolovny přes náměstí na hřiště TOS a slavnostním zahájení předvedly sokolské družiny cvičení v gymnastice a tanečky na národní písně. Hlavní heslo sokolských dnů bylo: "Pracovat, budovat, uhájít mír, to je náš program, to je náš cíl". V neděli večer zakončila sokolské dny veselice v Dělnickém domě (Chlum & Renner, 1962).

Po valných hromadách v místních a závodních sokolských jednotách se konala 6. 4. 1952 v Rakovníku okresní konference Sokola za účasti 94 delegátů. Konference zhodnotila tříleté období sjednocené tělovýchovy na Rakovnickém okrese. Mezi úkoly do dalších let patřilo zejména založení sokolských jednot na vesnicích, kde zatím nejsou. Při volbách byl do čela OV Sokola zvolen opět J. Cífka. Členy OV se stali J. Musil, A. Šimer, J. Svoboda, Z. Kučera, M. Liška, R. Mikšová, E. Haifler, J. Pergler, K. Větrovec, M. Šplíchalová, M. Kratochvíl, F. Bílek, J. Novák, M. Rejlek, J. Macák, V. Reidl, J. Hábal" (Borský, 1988, 10).

Také v roce 1952 se uskutečnila přehlídka činnosti Sokola (8. 6. 1952). V předvečer sokolského dne byla uspořádána v Tylově divadle akademie, kterou připravily společně závodní sokolské jednoty TOS a Velo Stadion. Druhý den se za nepříznivého počasí v programu na hřišti TOS vystřídali nejmladší cvičenci Sokola - děti z mateřských škol, žáci národních i středních škol. S ukázkou své činnosti vystoupili i příslušníci armády a

Svazarmu. V rámci sokolského dne byly v dopoledních hodinách uspořádány cyklistické závody na nově postavené klopené dráze na YMCE (Chlum & Renner, 1962).

V Rakovníku proběhla reorganizace v okresním měřítku začátkem roku 1953. Při ONV byl ustaven samostatný okresní výbor pro tělesnou výchovu a sport (OV TVS), jehož předsedou se stal A. Širmer. Závodní sokolská jednota TOS přešla z organizace Sokol do organizace strojírenských tělovýchovných jednot a přijala nový název Spartak (Chlum & Renner, 1962).

Největší událostí tohoto období se stala I. celostátní spartakiáda 1955, která v masovém měřítku demonstrovala dosavadní úspěchy sjednocené tělovýchovy a státní systém řízení TV a sportu. Již v prosinci 1953 byly na tělovýchovné akademii v Tylově divadle předvedeny ukázky spartakiádních skladeb. Vlastní okresní spartakiádě 22. 5. 1955 předcházela okresní spartakiáda mládeže 6. 6. 1954, která se stala přípravou na okresní a celostátní spartakiádu (Borský, 1988).

4.3.2. Období 1957 – 1968

„V Rakovníku se opět sloučily všechny tělovýchovné složky do jediné tělovýchovné jednoty - TJ Lokomotiva. Po sloučení měla 926 členů a oddíly kopané, tenisu, stolního tenisu, odbíjené, ledního hokeje, košíkové, házené, šachů a cyklistiky“ (Borský, 1988, 12).

Na počátku 60. let se vyčlenily a vznikly nové TJ - TJ Tatra Rakovník, TJ Slavia SZTŠ Rakovník - měla krátké trvání 1963-1964 a TJ Rakona vyvíjela činnost pouze v letech 1963-1965 (Borský, 1988).

4.3.3. Období 1968 – 1969

Období politického uvolnění v druhé polovině 60. let, které vyvrcholilo „Pražským jarem“ v roce 1968, se projevilo i v tělovýchově na celostátní i okresní úrovni. Snahy o reorganizaci do té doby jednotné tělovýchovné organizace ČSTV vyvrcholily v letech 1968 – 1969. Bývalé samostatné tělovýchovné a sportovní organizace a kluby se snažily vyčlenit z ČSTV a vytvořit samostatné organizace mimo ČSTV. Proces změn v tělovýchovném hnutí byl však násilně přerušen invází vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 a následným nástupem „normalizace“ (Borský, 1988).

V Rakovníku se v tomto období projevila roztržičnost zájmů současných a bývalých činovníků v tělovýchově. Na jedné straně to byli obhájci jednotné tělovýchovné organizace zastřešené okresním výborem ČTO, na druhé straně obhájci osamostatnění některých tělovýchovných organizací a sportovních odvětví včetně turistiky mimo ČSTV. V listopadu 1968 byl ustaven okresní přípravný výbor svazu Sokola. Objevily se také snahy o znovuzaložení Junáka a Skauta. Stav v okresní tělovýchovné organizaci a roztržičnost zájmů ovlivnily přípravu a jednání okresní konference ČTO v roce 1969. Na konferenci byli přítomni a v diskuzi vystoupili také zástupci Sokola. Celkovou situaci se dařilo řešit pouze přijetím kompromisů, které způsobily v dalším období stagnaci tělovýchovy na okrese včetně práce OV ČTO. Ke změnám v plénu i předsednictvu OV ČTO došlo až na plenárním zasedání 21. ledna 1971 v důsledku probíhajícího tzv. konsolidačního procesu. Do té doby okresní výbor nepracoval a nevyvíjel žádnou aktivitu ani činnost (Borský, 1988).

4.3.4. Období 1970 – 1973

Období 1970 – 1973 lze charakterizovat jako dokončení tzv. normalizace politického a společenského života v Československu s posílením vedoucí úlohy jediné politické strany – KSČ. Tímto politickým vývojem byly přerušeny a zastaveny všechny snahy o politicko- společenské změny, což ovlivnilo i další vývoj a rozvoj tělovýchovy a sportu (Borský, 1988).

Po odvolání IV. celostátní spartakiády 1970 z důvodů nedokončeného konsolidačního procesu a ekonomických problémů proběhly náhradou na úrovni okresů "Tělovýchovné slavnosti 1970". Na rakovnickém okrese byly zahájeny začátkem roku 1970 sportovními soutěžemi, které pokračovaly až do konce června. Do rámce tělovýchovných slavností patřily i sportovní hry mládeže a pracujících. Vyvrcholením slavností v Rakovníku se stala veřejná hromadná vystoupení 14. června, kde bylo předvedeno 11 spartakiádních skladeb. Tělovýchovné slavnosti sloužily k aktivizaci neorganizované veřejnosti pro tělovýchovnou činnost (Borský, 1988).

Okresní konference ČTO 24. dubna 1971 se podrobně zabývala situací v letech 1968 - 69, zhodnotila toto období a přijala plán dalšího rozvoje tělovýchovy. Konference zvolila nový řídicí orgán. Předsedou OV ČTO se stal S. Černý a místopředsedou J. Cífka. Okresní konference poukázala na velmi špatný stav v počtu hřišť a sportovního zázemí na

okrese, který brzdí rozvoj výkonnostního a mládežnického sportu. Proto byl přijat plán rozvoje tělovýchovy a vytváření materiálního zabezpečení na léta 1971 - 1975. Plán zahrnoval výstavbu krytého plaveckého bazénu, sportovní haly a umělé ledové plochy v Rakovníku, které by sloužily jako zařízení celookresního významu (Borský, 1988).

Na počest 50. výročí založení KSČ a vzniku FDTJ byla uspořádána v Tylově divadle 4. června 1971 okresní tělovýchovná slavnost. Vystoupilo přes 1000 cvičenců pod heslem straně na počest, tělovýchově ku prospěchu. Zdařilá slavnost se však nesečkala s očekávaným zájmem divácké veřejnosti (Chlum, 1972).

Při příležitosti 25. výročí Vítězného února a vyhlášení sjednocení tělovýchovy proběhly v Rakovníku a v celém okrese ve dnech 3. - 17. června 1973 tělovýchovné slavnosti. Sportovní soutěže se konaly v boxu, stolním tenisu, odbíjené, šachu, tenisu, košíkové. Součástí tělovýchovných slavností byla možnost splnění podmínek odznaku zdatnosti pro širokou veřejnost a hromadná vystoupení na tělovýchovné akademii. Celkem se tělovýchovných slavností zúčastnilo 760 sportovců, většinou z řad mládeže (Chlum, 1976).

4.3.5. Období 1974 – 1989

Po ukončení tzv. normalizace následovalo v ČSSR patnáctileté období budování socialistického systému tělesné výchovy a sportu až do roku 1989 (Borský, 1988).

Činnost okresní organizace ČSTV a tělovýchovných jednot (TJ) s odbory základní a rekreační tělesné výchovy (ZRTV) se v tomto období soustředila v pětiletých spartakiádních cyklech na přípravu místních, okrskových a okresních spartakiád a účast na celostátních spartakiádách v Praze v letech 1975, 1980 a 1985. Aktivitu ve spartakiádním období vyvíjely i sportovní svazy a TJ pořádáním různých masových sportovních akcí na počest celostátních spartakiád často spojených s 30., 40. a 50. výročím osvobození (Borský, 1988).

Okresní konference ČSTV v roce 1976 a 1978 posoudily a zhodnotily činnost tělovýchovné organizace a vytýčily hlavní úkoly pro další období. Zejména zdůraznily nutnost věnovat větší pozornost hospodaření a oceňování dobrovolných cvičitelů, trenérů, a funkcionářů v tělovýchovném hnutí, aby tak byly vytvořeny odpovídající podmínky pro jejich činnost. Členská základna okresní organizace v tomto období stoupla o více než 800 členů. Nejvíce se projevil nárůst v dospělých složkách v důsledku zvýšené aktivity ve spartakiádním roce (Anonymous, 1978).

Okresní konference ČSTV v roce 1986 zdůraznila nutnost věnovat větší pozornost hospodaření při vynakládání prostředků na tělovýchovnou činnost a zaměření se při získávání vlastních příjmů na poskytování placených tělovýchovných služeb pro obyvatelstvo (Anonymous, 1988).

V roce 40. výročí Vítězného února a 40. výročí vyhlášení sjednocení tělovýchovy se uskutečnila v roce 1988 okresní konference ČSTV. Na konferenci byla oceněna veřejnými a tělovýchovnými vyznamenáními dlouholetá obětavá práce zasloužilých členů tělovýchovy. Pamětní medaili k 40. výročí Vítězného února a medaili M. Tyrše obdržel dlouholetý předseda OV ČSTV Stanislav Černý. Dále byla udělena veřejná uznání “Za zásluhy o rozvoj čs. tělovýchovy“ J. Krobovi (TJ Rakovník), J. Divišovi (TJ Tatran RKZ), L. Tuhému (TJ Rakovník) a pamětní medaile u příležitosti 40. výročí sjednocení tělovýchovy F. Hersikovi (TJ Lokomotiva), V. Iblovi (TJ Sokol Řevničov), F. Mikovcovi (Permon Křivoklát) a J. Novákovi bývalému-členovi FDTJ. Konference zvolila na další období do funkce předsedy OV ČSTV Ing. Mirko Kunfta a do funkce vedoucího tajemníka OV ČSTV Rudolfa Ptáčka (Anonymous, 1988).

Pro rozvoj masového sportu a zapojení mládeže do tělovýchovných aktivit měly rozhodující význam odbory základní a rekreační tělesné výchovy (ZRTV) a turistiky a sportovní oddíly věnující se aktivnímu sportu v mládežnických kategoriích. Pro podchycení mládeže k aktivnímu sportování sloužily pravidelně pořádané akce určené školní mládeži. Pionýrská sportovní liga, okresní olympiády žactva a soutěže SHMP (sportovní hry mládeže a pionýrů) byly zajišťovány na všech základních školách Akcí, do které se zapojil prakticky celý Rakovník, byla soutěž měst v celé ČSSR v plavecké štafetě 1000 x 100 m v roce 1984 a 1986. Příkladem pro ostatní v práci s mládeží byla TJ Lokomotiva Rakovník. V roce 1975 navázala spolupráci s Okresním domem pionýrů a mládeže (ODPM) v Rakovníku v materiálním a finančním zabezpečení mládežnických družstev. V Lokomotivě byl také založen nový oddíl mládeže Ráčata, který nebyl zaměřen na výkonnostní sport a účast v pravidelných soutěžích, ale na všestranný tělesný rozvoj dětí a osvojení si co nejvíce pohybových dovedností (Borský, 1988).

Přes dosažené zvýšení zapojení mládeže do aktivního sportování přetrvával nedostatek vedoucích a trenérů pro mládež. Také se nedařilo ve větší míře zapojit dorostovou mládež do aktivní činnosti. Například největší TJ na okrese Lokomotiva Rakovník měla v roce 1983 1365 členů, ale z toho pouze 21 dorostenek (Borský, 1988).

Ve sportovní části zaujaly zejména soutěže v netradičních sportech pořádané TJ Lokomotivou Rakovník a ukázaly cestu jak k pohybové aktivitě přilákat nové zájemce. V

roce 1989 vykazovala tělovýchova na okrese 8031 členů. Od roku 1983 se jednalo o nárůst více než 500 členů. Organizovanost v kategorii do 18 let byla na okrese cca 38%. Na okrese se věnovalo aktivně výkonnostnímu sportu 5841 sportovců, z toho 2175 v mládežnických kategoriích. Zúčastňovali se pravidelných soutěží ČSTV celkem v 18 sportovních odvětvích (Borský, 1988).

V oblasti výkonnostního sportu dosáhla největšího úspěchu v posledních pěti letech družstva miniaturgolfu TJ Rakovník v roce 1987 postupem do I. ligy, volejbalisté TJ Lokomotiva Rakovník do II. národní ligy v roce 1988, fotbalisté TJ (SK) Rakovník do II. národní fotbalové ligy v roce 1985, pozemní hokejisté TJ Lokomotiva postupem do I. ligy v roce 1984. Dobrých výsledků dosahovaly i ostatní sporty v krajských a vyšších soutěžích – stolní tenis, šachy, box, lední hokej. S otevřením sportovní haly a krytého plaveckého bazénu v Rakovníku se začalo úspěšně rozvíjet plavání, basketbal, judo (Borský & Chlum 1984; Borský, 1991).

Na úseku výstavby tělovýchovných zařízení v Rakovníku byl vybudován v roce 1974 umělý lyžařský svah u Tyršova koupaliště (po několika letech provozu byl uzavřen), nové travnaté fotbalové hřiště SK Rakovník s tribunou pro diváky v roce 1974, volejbalový stadion Lokomotivy Rakovník se saunou, ubytovnou a šatnami v roce 1975, v roce 1979 byla dokončena výstavba umělé ledové plochy a v roce 1983 moderní sportovní hala s vnitřním a venkovním bazénem. Celý areál se stal chloubou nejen Rakovníka, ale i celého okresu (Borský & Chlum, 1984; Chlum, 1976; Chlum, 1980).

4.4. Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku – období od roku 1990 do roku 2011

Kapitola „Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku od roku 1990 do roku 2011“ zaznamenává změny v systému řízení tělovýchovy a sportu u nás v souvislosti s politicko-spoločenskými změnami po roce 1990 a s dopady na další vývoj organizované tělovýchovy a sportu v Rakovníku až do roku 2011.

Podle mého názoru hlavně v devadesátých letech docházelo k chaotickému dění v rakovnické tělovýchově. Přesto si myslím, že rušení i zakládání tělovýchovných organizací a sportovních klubů vedlo ke změnám nutným pro další rozvoj rakovnické tělovýchovy.

Rokem 1989 v souvislosti se zásadními politicko-společenskými změnami skončilo i více než 40 leté budování jednotného socialistického systému tělovýchovy a sportu. Rok 1990 odstartoval vedle celospolečenských a politických změn i změny v systému řízení a zabezpečení tělovýchovy a sportu včetně aktivizace a zapojení různých občanských iniciativ, tělovýchovných a sportovních spolků, které do té doby neměly možnost se aktivně podílet a zapojit do uzavřeného státem řízeného systému tělovýchovy a sportu (Borský, 1991).

V roce 1990 se na celostátní úrovni rozdělila centrální organizace Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV) na českou a slovenskou samostatnou tělovýchovnou organizaci – nástupnické organizace Český svaz tělesné výchovy (ČSTV) a Slovenské sdružení tělesné kultury (SSTK). V nových stanovách byla značně posílena samostatnost sportovních svazů, tělovýchovných jednot a jejich právní subjektivita (Borský, 1991).

„Rok 1990 byl v tělovýchově na Rakovnicku neméně rušný, než v celé naší společnosti. Počátkem roku se aktivizuje Sokol a po třetí od roku 1948 obnovuje svoji činnost. Ustanovující schůze obnovené tělocvičné jednoty Sokol Rakovník se konala v březnu 1990. Do vedení rakovnického Sokola byli zvoleni F. Janoušek starosta, M. Liška náčelník, J. Rais jednatel a J. Klatovský hospodář“ (Borský, 1991, 330). V roce 1990 začal také mnohaletý majetkový spor mezi rakovnickým Sokolem a TJ Lokomotiva Rakovník o vrácení historické budovy sokolovny, která patřila Sokolům až do roku 1955, kdy byla převedena do majetku státu a předána do užívání TJ Lokomotiva Rakovník (Borský, 1991).

„Atmosféru dění v tělovýchově na počátku devadesátých let charakterizoval diskuzní večer o tělovýchově v Rakovníku pořádaný 22. února 1990 v Domě osvěty, který uspořádalo Občanské fórum. Diskuze, místy velmi bouřlivá a často protichůdná, ukázala, že problémů v rakovnické tělovýchově a sportu je více než dost. Otázky financování či samofinancování tělovýchovy, stavu a využití sportovních zařízení ve městě, školní TV, vztahu tělovýchovných jednot ke svým oddílům a další čekají na své vyřešení. Nejvíce prostoru v diskuzi zabraly problémy kolem Tělovýchovné jednoty Tělovýchovná zařízení Rakovník (TJ TZ) a jí svěřených sportovních zařízení do správy (sportovní hala, bazén, zimní stadion). V diskuzi se také projevil rozpor mezi TJ TZ a největší tělovýchovnou jednotou TJ Lokomotiva i výhrady k některým funkcionářům TJ TZ a OV ČSTV“ (Borský, 1991, 331).

V dalším období až do současnosti docházelo k zániku některých tělovýchovných jednot, sportovních klubů a naopak vznikly nové tělovýchovné jednoty, spolky, samostatné sportovní kluby a oddíly tělovýchovných jednot. Většina tělovýchovných jednot a

sportovních klubů zůstala registrována pod ČSTV a jednotlivými sportovními svazy. Obnovený Sokol navázal na župní organizační strukturu zastřešenou Českou obcí sokolskou (ČOS). Některé nově vzniklé tělovýchovné a sportovní kluby, spolky či sdružení zůstaly samostatné, mimo svazové organizační struktury (Borský, 1991).

4.4.1. Okresní organizace Českého svazu tělesné výchovy 1991 - 2011

Tab. č. 1: Přehled počtu tělovýchovných jednot a sportovních klubů sdružených v okresní organizaci ČSTV a vývoj členské základny 1991 – 2011

OO ČSTV	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Počet TJ a SK:	61	65	68	68	72	77	78	82	82	82	
Počet členů:	6 547	6 846	7 214	7 553	7 922	8 107	8 004	8 384	8 758	9 385	
Dospělí:	3 929	3 862	4 088	4 339	4 625	4 748	4 933	5 490	5 021	6 434	
Dorost:	865	871	931	899	941	863	802	762	781	872	
Žactvo:	1 753	2 113	2 195	2 315	2 356	2 496	2 269	2 132	1 956	2 079	

OO ČSTV	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet TJ a SK:	83	91	93	94	95	97	96	94	92	89	97
Počet členů:	9 765	10 339	10 543	11 143	11 222	11 643	11 710	11 877	11 941	11 960	11 979
Dospělí:	6 763	7 079	7 361	7 945	8 124	8 527	8 724	8 975	9 198	9 421	9 636
Dorost:	935	984	1 066	1 088	1 080	1 132	1 081	1 011	852	723	700
Žactvo:	2 067	2 076	2 116	2 140	2 018	1 984	1 905	1 891	1 891	1 815	1 643

Zdroj: OVV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny 1991 – 2011

V posledních dvaceti letech od roku 1990 do roku 2011 se úměrně zvyšoval počet tělovýchovných jednot a sportovních klubů sdružených v okresní organizaci ČSTV z 61 TJ/SK v roce 1991 na 97 v roce 2011. Stejně tak se zvyšovala členská základna z 6547 členů v roce 1991 na téměř dvojnásobek – 11 979 členů v roce 2011. Nejvíce se zvyšovala organizovanost u kategorie dospělých (nad 18 let), kdy z 3 929 dospělých členů v roce 1991, se zvýšil počet registrovaných dospělých členů na 9 636 v roce 2011. U mládežnických kategorií (15 – 18) let počet členů od roku 1990 až do roku 2006 mírně rostl z 865 členů v roce 1991 na 1 132 členů v roce 2006. V posledních pěti letech však začal prudce klesat až na 700 členů v roce 2011, tj. pokles o 432. Podobně tomu bylo i u žákovských kategorií (do 15 let). Do roku 2004 stoupal počet žactva z 1 753 členů v roce 1991 na 2 140 v roce 2004. Po té následoval prudký pokles téměř o 500 členů na 1 643

v roce 2011. Tento pokles potvrzuje trend posledních let, kdy upadá zájem dětí a mládeže o aktivní pohyb a sportování (Borský, 1991).

4.4.2. Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby v Rakovníku 1991 - 2011

Počátkem roku 1990 vyvíjelo činnost na území města 8 tělovýchovných jednot. V průběhu roku TJ SPSM SOU stavební Rakovník přešla pod Sokol a stávající RH Rakovník se sdružila do klubu tělovýchovných jednot Ministerstva vnitra pod názvem Olympia Rakovník. K 31. 12. 1990 bylo v ČSTV registrováno na území města 6 tělovýchovných jednot: TJ Lokomotiva Rakovník (1292 členů), TJ Rakovník (343), TJ Tatran RKZ (113), TJ TZ Rakovník (285), TJ Zátíší Rakovník (109) a VTJ Rakovník (21) (Borský, 1991).

K 25. 6. 1991 se osamostatnil oddíl ledního hokeje (TJ Lokomotiva) a vytvořil novou TJ sdruženou v okresní organizaci ČSTV – HC Rakovník. Druhá největší tělovýchovná jednota ve městě TJ Rakovník se rozhodla na valné hromadě 14. 2. 1991 vrátit k původnímu názvu (Sportovní klub Rakovník (SK Rakovník) a navázat tak na tradice a úspěchy z dob minulých. Mimo tělovýchovné jednoty organizované v ČSTV působí obnovená tělocvičná jednota Sokol Rakovník, která v roce 1991 bez širší členské základny nevyvíjela pravidelnou tělovýchovnou činnost. Zaměřila se pouze na pořádání výletů, náboru nových členů a také se soustředila na získání sokolovny zpět do svého majetku (Borský, 1991).

„Nejmladším registrovaným sportem v Rakovníku je softball, který si nachází své příznivce i aktivní hráče zejména mezi středoškolskou mládeží.“ (Borský, 1985 – 1991, s. 368) Rakovníčtí softbalisté krátce po svém založení (pod SK Rakovník) dosáhli již v roce 1991 velkého úspěchu, kdy zvítězili v krajské soutěži a jen těsně podleli Příbrami v utkání o přeborníka kraje. V roce 1994 se oddíl softballu oddělil od SK Rakovník a vznikl samostatný klub HSV Rakovník (Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001).

V roce 1992 vznikl v Rakovníku nový sportovní klub Ippon karate klub Shotokan, zaměřený především na mládež. Tenisový oddíl TJ Lokomotiva se osamostatnil a založil vlastní sportovní klub LTC Rakovník. Další oddíly TJ Lokomotiva – oddíl kanoistiky, kulturistiky, stolního tenisu, turistiky a vodní turistiky získaly právní subjektivitu a veškerou činnost i ekonomickou vyvíjejí samostatně, pouze zůstávají registrované v ČSTV

pod TJ Lokomotiva. Oddíly horolezectví, jachtingu a lyžování prakticky od roku 1990 nevyvíjely žádnou činnost a zanikly. Oddíl lehké atletiky přešel pod TJ Zátíší Rakovník. Odbor ZRTV (základní a rekreační tělesné výchovy) se změnil na oddíl STV (sportu a tělesné výchovy pro všechny). Mimo TJ a kluby sdružené v ČSTV působí ve městě dvě sokolské jednoty sdružené v ČOS (Česká obec sokolská) a softballový klub HVS Rakovník organizovaný ve Svazu softballu. TJ Sokol Rakovník měl v roce 1992 163 členů, z toho 84 žactva, 19 dorostu a 60 dospělých. TJ Sokol SOU stavební měla v roce 1992 28 členů v oddílech stolního tenisu a ledního hokeje (Borský & Zábranská, 2001).

„Na rakovnické volejbalové scéně se objevil nový klub. Z bývalého družstva OSP Rakovník (družstvo Okresního stavebního podniku) se vytvořil první soukromý volejbalový klub 1. SVC Rakovník, který si v kvalifikaci vybojoval účast v oblastním přeboru II. třídy pro sezónu 1992/93“ (Borský & Zábranská, 2001, 41).

„Nárůst v počtu klubů nastal (v roce 1994) osamostatněním od TJ Lokomotiva (Volejbalový klub Rakovník, HC 1972 Rakovník, Klub kondiční kulturistiky, Cobra club Rakovník, Klub stolních tenistů Rakovník)“ (Borský & Zábranská, 2001, 114).

„V roce 1994 se oddíl pozemního hokeje oddělil od TJ Lokomotiva a ustavil samostatný klub pod názvem Hockey club 1972 Rakovník“ (Borský & Zábranská, 2001, 115).

„V poslední době se v Rakovníku začíná ujímat nový sport hokejbal. Jde o suchou formu ledního hokeje bez bruslí, kde puk nahrazuje míček. 17. prosince 1995 se ve sportovní hale konal 1. ročník vánočního turnaje v hokejbalu za účasti 12 družstev z celého okresu“. „O nový sport je v Rakovníku zájem a od příštího roku bude zahájena pravidelná okresní hokejbalová soutěž“ (Borský & Zábranská, 2001, 145). Od roku 1996 působí oddíl hokejbalu pod HVS Rakovník.

V roce 1998 byl v Rakovníku založen Sportovní klub policie – SKP Rakovník jehož činnost je zaměřena na podporu fyzické přípravy policistů a nabízí mládeži využití volného času. V klubu vznikly oddíly kopané a minikopané, posilování, sebeobrany, boxu, střelby, ledního hokeje a turistiky (Adamcová & Zábranská, 2008; Borský & Zábranská, 2001).

„2. listopadu 1999 byl otevřen jeden z nejreprezentativnějších sportovních areálů v naší republice – Tenis centrum CAFEX. Vyrostl během devíti měsíců za hřištěm SK Rakovník. Vybuďoval jej podnikatel pan Miloš Cafourek“ (Borský & Zábranská, 2001, 315). Součástí areálu je tenisová hala se dvěma závodními kurty a čtyři venkovní antukové kurty s potřebným zázemím a ubytovací kapacitou ve 2-4 lůžkových pokojích s vlastním

sociálním zařízením. Součástí areálu je restaurace, bowling a squash. V TC CAFEX se budou konat významné tenisové akce, celostátní turnaje A a B kategorie dospělých i mládeže, turnaje krajského přeboru mužů a mladších žákyň. Při TC CAFEX byl založen tenisový oddíl mládeže. S rakovnickým klubem LTC Rakovník došlo k dohodě o předání všech mládežnických družstev, které hrají nejvyšší krajské soutěže, pod TC CAFEX (Borský & Zábranská, 2001).

„Nové hřiště s umělým povrchem v areálu SK Rakovník pokřtily 14. června 2002 pozemní hokejistky HC 1972 Rakovník zápasem s českou reprezentací. Podle reprezentačního trenéra se jedná o nejlepší hřiště na pozemní hokej v ČR“ (Adamcová & Zábranská, 2008, 67). Nové hřiště bylo otevřeno v roce 30. výročí založení oddílu pozemního hokeje při TJ Lokomotiva, pod jejíž hlavičkou vyvíjel činnost až do roku 1994, kdy se osamostatnil a od té doby nese nový název HC 1972 Rakovník (Adamcová & Zábranská, 2008; Borský & Zábranská, 2001).

V posledních letech se i v Rakovníku uchytil a rozvíjí se nový sport futsal – sálový fotbal. O futsal je zájem mezi mládeží i dospělými. V roce 2004 vznikl futsalový klub – FC Stars Rakovník, který registruje i dívčí družstvo (Adamcová & Zábranská, 2008).

V roce 2005 byl ukončen dlouholetý majetkový spor mezi rakovnickým Sokolem, TJ Lokomotivou Rakovník a městem Rakovník o vrácení historické budovy sokolovny trvající 15 let od roku 1990. Protože nedošlo k dohodě o užívání mezi všemi stranami, řešily spor soudy. V roce 1997 rozhodl Vrchní soud v Praze o vrácení sokolovny Sokolu Rakovník. Tento rozsudek byl napaden ze strany města a případ se vrátil k projednání k Okresnímu soudu v Rakovníku, který rozhodl o vlastnictví sokolovny ve prospěch města Rakovník. Proti tomuto rozsudku se odvolal k Městskému soudu v Praze zase Sokol. V roce 2000 potvrdil Městský soud v Praze rozsudek Okresního soudu v Rakovníku, že výlučným vlastníkem sokolovny je město Rakovník a Sokol má na základě dřívějších dohod a smluvních závazků právo bezplatného užívání. Tento rozsudek Sokolové ještě napadli v roce 2003 žalobou u Okresního soudu v Rakovníku, který však původní rozsudek potvrdil. Rozsudek soudu nabyt účinnosti 23. 12. 2004. 15. 3. 2005 byla podepsána mezi městem Rakovník, TJ Sokol a TJ Lokomotiva provozovatelská smlouva na dobu 15 let o využívání sokolovny oběma subjekty – TJ Sokol i TJ Lokomotiva (Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001; Adamcová & Zábranská, 2008).

4.5. Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby v Rakovníku

Kapitola „Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby v Rakovníku“ zachycuje historii vybraných tělovýchovných jednot, sportovních klubů a sportů, které mají v Rakovníku dlouholetou tradici nebo, dosahují velmi dobrých výsledků nejen na okresní, ale i na krajské či celostátní úrovni.

Dle mého mínění je škoda, že v Rakovníku má velkou podporu ze strany města i sponzorů pouze pozemní hokej, který dosahuje významných výsledků i na republikové úrovni, a dále už jen fotbal. Ostatní sporty stojí spíše stranou a netěší se tak velké podpory jak města, tak sponzorů. Proto velmi těžko tyto sporty rozšiřují své členské základny. Nemají tak kvalitní zázemí a podmínky pro trénování. Chybí zde také více kvalifikovaných trenérů a spíše se o rozvoj starají dobrovolníci, nebo rodiče u mládežnických celků.

4.5.1. TJ Lokomotiva Rakovník

Tělovýchovná jednota Lokomotiva Rakovník je se svými 826 členy v 11 oddílech a odborech (k 31. 12. 2011) největší tělovýchovnou jednotou na okrese. Vznikla v roce 1957, kdy se stala jedinou TJ ve městě v rámci ČSTV. Do roku 1989 vedle odborů ZRTV a turistiky, které měly největší počet členů, patřily mezi největší oddíly oddíl tenisu, odbíjené, pozemního hokeje, ledního hokeje. Naopak mezi nejmenší se řadil oddíl lehké atletiky, bambintonu, sportovní gymnastiky, šachů, lyžování. Nejvyššího počtu členů dosáhla Lokomotiva v roce 1988, 1725 členů v 19 oddílech a odborech. Družstva jednotlivých sportovních oddílů hrála většinou v okresních nebo krajských soutěžích. V republikových soutěžích měl zastoupení volejbal, pozemní hokej a šachy (Adamcová, 2009; Borský, 1988).

Od roku 1990, kdy měla Lokomotiva Rakovník 19 oddílů a odborů s 1 292 členy, postupně v průběhu devadesátých let opouštěly tělovýchovnou jednotu sportovní oddíly, které zakládaly samostatné sportovní kluby. Jednalo se většinou o sportovní oddíly zaměřené na výkonnostní sport. V roce 1991 se osamostatnil oddíl ledního hokeje a vytvořil novou TJ – HC Rakovník. V roce 1992, kdy oslavil rakovnický tenis 95. výročí svého trvání, založil vlastní sportovní klub tenisový oddíl – LTC Rakovník. Další oddíly TJ Lokomotiva – oddíl kanoistiky, kulturistiky, stolního tenisu, turistiky a vodní turistiky získaly právní subjektivitu a veškerou činnost i ekonomickou vyvíjejí samostatně, pouze zůstávají registrované v ČSTV pod TJ Lokomotiva. V roce 1994 se osamostatnil oddíl

volejbalu – VK Rakovník, oddíl pozemního hokeje – HC 1972 Rakovník, oddíl kulturistiky – Klub kondiční kulturistiky, oddíl juda – Cobra club Rakovník, oddíl stolního tenisu – Klub stolních tenistů (KST) Rakovník a některé další menší oddíly. TJ Lokomotiva Rakovník se zaměřila na aktivní tělovýchovnou a sportovní činnost pro širokou veřejnost, zejména děti a mládež. Největší odbor ZRTV (Základní a rekreační tělesné výchovy) se změnil na oddíl STV (Sportu a tělesné výchovy) sdruženého v asociaci Sport pro všechny. V roce 2011 v TJ Lokomotiva Rakovník vyvíjelo činnost 11 oddílů – atletiky, cyklistiky, juda, kanoistiky, kulturistiky/fitness, pozemního hokeje, stolního tenisu, šachu, turistiky, volejbalu, sportu pro všechny (Adamcová, 2009; Adamcová & Záborská, 2008; Borský, 1991; Borský & Záborská, 2001).

Tab. č. 2: Vývoj členské základny TJ Lokomotiva Rakovník 1990 – 2011

TJ Lokomotiva Rakovník											
TJ Lokomotiva	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:	19	13	13	13	13	13	13	13	13	12	12
Počet členů:	1 292	948	951	760	473	496	542	765	823	882	949
TJ Lokomotiva	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	12	12	12	12	12	12	12	12	11	11	11
Počet členů:	993	1 037	993	987	964	859	860	898	850	848	826

Zdroj: OVV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

4.5.2. TJ SK Rakovník

Do roku 1989 druhá největší tělovýchovná jednota ve městě s 325 členy ve čtyřech oddílech má ze všech tělovýchovných jednot v Rakovníku nejdelší historii. Původní Sportovní klub Rakovník založený v roce 1903 splynul v roce 1948 ve sjednocený Sokol Rakovník. Po dalších reorganizacích byl součástí tělovýchovných jednot TOS Rakovník, Spartaku Rakovník a Lokomotivy Rakovník. Až v roce 1968 se TJ SK Rakovník vyčlenila a osamostatnila. V roce 1978 změnila název na TJ ČKZ Rakovník a v roce 1983 přijala název TJ Rakovník. V roce 1991 se vrátila k původnímu názvu Sportovní klub Rakovník (Adamcová, 1999; Borský, 1988).

„Mimo kopané, která je od samého začátku hlavním sportovním odvětvím, působily při tělovýchovné jednotě i další sportovní oddíly a kroužky. Bruslařství, které je vůbec

nejstarším organizovaným sportem ve městě a jehož začátky spadají do roku 1882, se v roce 1920 začlenilo do SK a vytvořilo samostatný oddíl, stejně jako tenis. Hokej se začal hrát v SK v roce 1934. Dnes oddíl tenisu a ledního hokeje vyvíjí činnost v TJ Lokomotiva Rakovník. Házená se hrála v SK od roku 1920, ale po několika letech zanikla. Ještě ve válce byl ustaven oddíl házené, ten však také po třech letech zanikl pro nedostatek zájemců. Šachy byly v činnosti v SK v letech 1922-1927, kdy vznikl samostatný šachový klub. Lehká atletika se zde pěstovala od roku 1933 a největšího rozmachu zaznamenala ve válečných letech, kdy sem přišli také atleti rozpuštěného Sokola. Box se úspěšně provozoval v SK v letech 1940-1947“ (Borský, 1988, 23).

Od roku 1968 až do roku 1982 byla TJ SK Rakovník jednooddílovou tělovýchovnou jednotou zaměřenou na fotbal. V roce 1982 vznikl oddíl cyklistiky zaměřený převážně na výchovu mládeže. Oddíl dráhového golfu byl ustaven po uvedení do provozu nového golfového areálu v roce 1985 a za pouhé tři roky dokázali golfisté postoupit až do I. ligy. Nejmladší horolezecký oddíl byl ustaven v roce 1986 (Borský, 1988).

Na konci 80. let měl hlavní oddíl kopané 5 družstev dospělých a 8 družstev mládeže. A mužstvo hrálo II. Národní ligu. B mužstvo startovalo v krajské soutěži. Dorostenecké A. družstvo bylo účastníkem II. dorostenecké ligy, starší a mladší žáci hráli v krajském přeboru (Borský, 1988).

V roce 1991 se TJ Rakovník rozhodla na valné hromadě 14. 2. 1991 vrátit k původnímu názvu Sportovní klub Rakovník. V tomto roce měl SK Rakovník zaměřený na výkonnostní sport a především fotbal v soutěžích 11 fotbalových družstev, z nichž A mužstvo dospělých hrálo II. národní ligu a A mužstvo dorostu II. dorosteneckou ligu. V roce 1992 po sedmiletém nepřetržitém působení mužstva dospělých SK Rakovník ve II. české národní lize sestoupilo do divize, kde po krátkém působení v soutěžních ročnících 1995/96 a 1996/97 ve III. české fotbalové lize hraje do současnosti (Adamcová, 2011; Adamcová & Zábranská, 2008; Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001).

Kromě fotbalu vyvíjel činnost v SK také úspěšný oddíl dráhového golfu (do r. 1996), oddíl cyklistiky, softbalu a horolezectví (do r. 1994). Oddíl dráhového golfu, který byl založen v roce 1985 po otevření nového golfového hřiště, je od roku 1988 účastníkem nejvyšší celostátní soutěže družstev. V roce 1996 se oddíl golfu osamostatnil a vznikl samostatný klub s názvem Golf klub 85 Rakovník (Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001).

Mezi největší úspěchy klubu a rakovnického fotbalu patří účast ve II. profesionální lize v letech 1929 – 1934, dále postup do I. ligy v roce 1942 a v roce 1945, postup do I. národní ligy v roce 1978 a účast v soutěži do roku 1981 a působení v II. národní lize se střídavými úspěchy od roku 1981 do roku 1992 (Borský, 1988; Borský & Zábranská, 2001).

„V celé historii klubu se v Rakovníku vystřídala řada vynikajících fotbalistů, z nichž největší postavou byl Oldřich Nejedlý, československý reprezentant a člen stříbrného mužstva na MS 1934 v Itálii, který pomohl Rakovníku dvakrát vybojovat účast v naší nejvyšší soutěži“ (Borský & Zábranská, 2001, 93).

Tab. č. 3: Vývoj členské základny SK Rakovník 1990 – 2011

Sportovní klub Rakovník											
SK Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:	4	4	4	4	2	2	1	1	1	1	1
Počet členů:	343	306	283	240	247	251	243	237	303	328	344
SK Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:	361	379	375	424	418	405	419	425	396	398	402

Zdroj: OVV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

4.5.3. TJ Tatran Rakovník

Tělovýchovná jednota TJ Tatran Rakovník je prakticky pokračovatelem činnosti sportovního klubu AFK Rakovník založeného v roce 1943. Po roce 1948 byl součástí sjednoceného Sokola Rakovník, později závodní sokolské jednoty RKZ, Spartaku Rakovník, Lokomotivy Rakovník. V roce 1963 se tělovýchovná jednota Tatran osamostatnila a od roku 1973 do roku 2001 nesla název TJ Tatran RKZ Rakovník. Od roku 2002 do roku 2004, po změně vlastníka Rakovnických keramických závodů a hlavního sponzora Tatrana, se změnil název na TJ Tatran RAKO Rakovník. V roce 2004 se vrátila k původnímu názvu TJ Tatran Rakovník (Adamcová & Zábranská, 2008; Borský, 1988; Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001).

Na konci 80. let měl Tatran 103 členů ve třech oddílech. Největším oddílem byl oddíl kopané se 78 členy ve třech mládežnických družstvech a družstvu dospělých. Volejbalový oddíl měl 15 členů a oddíl nohejbalu 10 členů. Volejbalisté Tatrana i přes opakované vítězství v okresním přeboru nemohli postoupit do vyšší soutěže, protože

Tatran neměl mládežnické družstvo, což je podmínkou účasti v krajském přeboru (Anonymous, 2003).

V roce 2004 se ocitl fotbalový oddíl TJ Tatran Rakovník, na pokraji zániku. Generální sponzor a majitel fotbalového areálu firma Lasselsberger (nový vlastník Rakovnických keramických závodů) oznámil ukončení jeho podpory. Záchranou fotbalu v Tatranu Rakovník byl postoj města Rakovník, které odkoupilo celý fotbalový areál a přislíbilo Tatranu finanční podporu na jeho další činnost a údržbu fotbalového areálu (Adamcová & Zábranská, 2008).

Tab. č. 4: Vývoj členské základny TJ Tatran Rakovník 1990 – 2011

TJ Tatran Rakovník											
Tatran Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Počet členů:	113	132	117	115	130	137	145	138	171	205	248
Tatran Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Počet členů:	294	303	311	320	329	338	352	354	386	413	437

Zdroj: OVV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

4.5.4. TJ TZ Rakovník

„Tělovýchovná jednota Tělovýchovná zařízení Rakovník byla založena v roce 1979 s cílem zabezpečit dostavbu a následně provoz sportovní haly a bazénu v Rakovníku. V samém začátku neměla TJ TZ žádný sportovní oddíl a potýkala se s kádrovými problémy a až do roku 1981 prakticky TJ nepracovala“ (Borský, 1988, 26).

S dostavbou a otevřením areálu sportovní haly a bazénu v roce 1983 došlo i k rozvoji sportovní činnosti. Byly založeny 4 oddíly – oddíl volejbalu žen, oddíl basketbalu, oddíl plavání a oddíl nohejbalu. Plavecký oddíl se od začátku činnosti zaměřil na práci s mládeží a za krátkou dobu dosáhl v žákovských kategoriích v rámci kraje řady úspěchů. Tělovýchovná jednota se pořadatelsky podílela v 80. a 90. letech na řadě významných sportovních akcí. V roce 1984 se uskutečnil ve sportovní hale mezinárodní turnaj juniorů a juniorek v basketbalu, v dubnu roku 1986 se zde uskutečnil mezinárodní turnaj “O pohár osvobození ČSSR“ ve volejbale žen za účasti osmi družstev, mezi nimiž bylo i družstvo mistryň světa z ČLR, reprezentační výběry Peru, SSSR, NDR a další. V roce 1988 se ve

sportovní hale uskutečnilo mezinárodní utkání moderních gymnastek juniorek SSSR, BLR a ČSSR. V červnu 1990 se v rakovnické sportovní hale uskutečnila Velká cena ČSFR v basketbalu žen za účasti družstev Jugoslávie, SSSR, USA a ČSFR. Turnaj byl pro zúčastněná družstva přípravou na červencové mistrovství světa v Malajsii (Borský, 1988; Borský, 1991).

Na konci 80. let měla TJ TZ Rakovník 159 členů ve čtyřech oddílech. Největším oddílem byl oddíl basketbalu s 92 členy v družstvu mužů hrající krajskou soutěž a v družstvech starších zákyň a dorostenek hrající krajský přebor. V plaveckém oddílu bylo zapojeno v mládežnických kategoriích celkem 49 mladých plavců. Oddíl nohejbalu s počtem 8 členů hraje soutěže na úrovni okresu, oddíl ženského volejbalu s 10 členkami hraje v meziokresním přeboru (Borský, 1988).

Tab. č. 5: Vývoj členské základny TJ TZ Rakovník 1990 – 2011

TJ Tělovýchovná zařízení Rakovník											
TZ Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Počet členů:	283	221	196	196	166	189	264	162	174	181	179
TZ Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Počet členů:	173	162	161	161	163	160	160	161	172	172	176

Zdroj: OVV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

4.5.5. HC Rakovník

Současný hokejový klub navazuje na historický vývoj bruslařství a ledního hokeje v Rakovníku. „Pokusy o lední hokej v Rakovníku spadají do období po OH v Chamonix v roce 1924. Zprávy a fotografie v novinách se staly pro kluky inspirací i přes porážku našich hokejistů s Kanadou 30:0. Sháněla se první výstroj. Největší potíže byly s hokejkami, zejména pro brankáře. Často sloužily jako náhražky hokejky po domácímu vyrobené“ (Borský, 1988, 49). V roce 1933 bylo v Rakovníku dokončeno Tyršovo koupaliště a zároveň byl založen Plavecko-bruslařský klub (PBK Rakovník). V létě se zde provozovalo plavání, v zimě se hrál na hřišti zamrzlého koupaliště hokej. V roce 1935 přešel PBK pod SK Rakovník a hokej se začal hrát i na stříkaném hřišti za fotbalovým hřištěm SK. Následující období znamenalo rozvoj hokeje v Rakovníku, který se stal velmi

populárním sportem nejen v samotném městě, ale i na celém okrese. Mužstvo SK se zapojilo do mistrovských soutěží Středočeské župy. I v Rakovníku vyrůstali na přírodním ledě výborní hokejisté, z nichž někteří se uplatnili nejen v ligových mužstvech, ale i v reprezentaci ČSR (např. M. Klůc). V poválečném období zaznamenal lední hokej prudký rozvoj, se kterým mohly držet krok pouze kluby ve velkých městech majících k dispozici umělou ledovou plochu s možností celoroční přípravy. „V Rakovníku, kde umělá ledová plocha až do roku 1979 nebyla, se sice hokej hrát nepřestal, ale jeho úroveň stačila pouze na soutěže v rámci okresu. V některých obdobích se sice rakovnickým hokejistům podařilo postoupit do vyšších soutěží, které však po čase opět opouštěli“ (Borský, 1988, 49). Výstavbou a otevřením zimního stadionu s umělou ledovou plochou v roce 1979 se v Rakovníku vytvořily podmínky pro další rozvoj ledního hokeje a systematickou práci s mládeží. Lepší podmínky pro lední hokej se projevily již v roce v roce 1983, kdy rakovnickí hokejisté postoupili do krajského přeboru I. třídy. Po dvouletém působení v této soutěži však sestoupili do krajského přeboru II. třídy (Borský, 1988).

Po roce 1948 a vyhlášení sjednocení tělovýchovy postupně hokejový klub působil pod názvy Spartak Rakovník, Lokomotiva Rakovník až do roku 1991, kdy se vyčlenil z TJ Lokomotiva Rakovník a založil samostatný sportovní klub HC Rakovník. V novodobé historii samostatného HC Rakovník bylo největším úspěchem druhé místo v Krajské lize mužů v roce 2009 (Adamcová, 2011; Adamcová & Zábranská, 2008; Borský, 1988; Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001).

Tab. č. 6: Vývoj členské základny HC Rakovník 1990 – 2011

Hokejový klub Rakovník											
HC Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:		166	156	187	187	192	206	206	208	224	249
HC Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2
Počet členů:	261	287	228	264	267	269	292	314	334	334	329

Zdroj: OV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

4.5.6. HC 1972 Rakovník

Oddíl pozemního hokeje vznikl v roce 1972 při TJ Lokomotiva Rakovník, od které se v roce 1994 oddělil a ustavil samostatný klub pod názvem Hockey club 1972 Rakovník. Přes poměrně krátkou historii patří v Rakovníku pozemní hokej mezi tradiční a

nejúspěšnější sporty. Krátce po svém vzniku začalo družstvo mužů v oblastní soutěži a o pět let později již postoupilo do II. národní ligy. V roce 1984 se podařil postup do I. ligy, kde hrál Rakovník pouze jednu sezónu. Do nejvyšší celostátní soutěže se rakovníčtí pozemkáři natrvalo proboujvali v roce 1990. V soutěžním ročníku 1992/93 se Rakovník stal Mistrem ČSFR a v roce 1994 se zúčastnilo družstvo mužů již pod novým názvem HC 1972 Rakovník Poháru mistrů evropských zemí v italském Miláně. Přes konečné sedmé místo v turnaji byla účast v nejvyšší evropské klubové soutěži největším úspěchem rakovnického pozemního hokeje (Adamcová & Borský, 2001; Borský, 1988; Borský, 1991).

Od svého vzniku v roce 1972 se soustředila činnost klubu na mládež. Nejdříve vzniklo družstvo dorostu, následovalo družstvo starších a později i mladších žáků. V roce 1980 vzniklo družstvo žákyň a postupně dívčí složku doplnila družstva od mladších žákyň až po dorostenky. Od roku 1989 hrají mistrovské soutěže i ženy. V současné době má rakovnický pozemní hokej zastoupení v celorepublikových soutěžích družstva mužů i žen, stejně tak i družstva mládežnická a dorostenecká. Vysoká úroveň pozemního hokeje v Rakovníku se projevila zastoupením rakovnických hráčů a hráček v reprezentačních výběrech dospělých, dorosteneckých i žákovských kategorií (Adamcová, 2009; Adamcová & Zábranská, 2008; Borský, 1988; Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001).

Tab. č. 7: Vývoj členské základny HC 1972 Rakovník 1990 – 2011

Hockey club 1972 Rakovník											
HC 1972 Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:					1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:					118	127	134	132	147	138	131
HC 1972 Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:	134	122	144	153	154	152	162	170	170	170	170

Zdroj: OVV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

4.5.7. LTC Rakovník

První tenisový klub v Rakovníku – Kroužek rakovnických tenistů vznikl z iniciativy vysokoškolských studentů Karla a Huga Majerových již v roce 1897. První dva kurty byly vybudovány v místech dnešního autobusového nádraží a sportovní haly. Po několikerém stěhování tenisových hřišť z míst určených k jiným účelům získali rakovníčtí tenisté od městské rady ideální prostor v háji u Fialů, kde byly zřízeny dva pískové kurty a

tím byl položen základ postupného budování celého sportovního areálu včetně fotbalového hřiště s atletickou dráhou a volejbalového hřiště. Další čtyři kurty postupně vznikly v roce 1925, 1927 a 1931. Zásadní přestavbou a modernizací prošel celý tenisový areál v letech 1973 – 1976. Bylo vybudováno a zrekonstruováno 6 antukových kurtů, 1 asfaltový kurt s umělým osvětlením, 2 odrazové stěny, klubovny, šatny, sociální zázemí včetně sprch se solárně ohřívanou vodou. Snem rakovnických tenistů bylo vybudování krytého hřiště nebo tenisové haly. Toto se splnilo až v roce 1999, kdy byl otevřen areál Tenis Centrum CAFEX s moderní tenisovou halou se dvěma soutěžními kurty a čtyřmi venkovními antukovými hřišti (Borský, 1988; Borský & Zábranská, 2001; Klatovský, 1987).

V roce 1924 přešel tenisový klub pod SK Rakovník, kde působil až do roku 1952, kdy přešel pod DSO Spartak TOS Rakovník a v roce 1957 pod TJ Lokomotiva Rakovník, která se stala jedinou tělovýchovnou jednotou ve městě v rámci ČSTV. V roce 1992 se tenisový oddíl osamostatnil a založil vlastní klub LTC Rakovník (Borský, 1988; Borský & Zábranská, 2001; Klatovský, 1987).

Sportovní činnost tenisového klubu za více než 110 let je velmi bohatá. Mnozí tenisté, kteří v Rakovníku vyrůstali nebo působili, dosáhli významných úspěchů na krajské i celostátní úrovni. V předválečném období zaznamenal rakovnický tenis největší rozmach po roce 1924, kdy se s úspěchem tenisový oddíl SK Rakovník zúčastňoval mistrovství Středočeské župy a 2. místem v roce 1934 dosáhl největšího úspěchu v období před II. světovou válkou. Největších sportovních úspěchů a rozmachu činnosti v poválečném období dosáhl oddíl v šedesátých a na začátku sedmdesátých let. Stabilizovaný hráčský kádr dosahoval velmi dobrých výsledků v krajských soutěžích v kategoriích dospělých, juniorů i dorostu. Z tohoto úspěšného období vzešel i nejúspěšnější odchovanec rakovnického tenisu, zasloužilý mistr sportu, mnohonásobný reprezentant ČSSR a později reprezentační trenér Ing. František Pála. Tenisový oddíl se snaží pracovat cílevědomě zejména s mládeží. Zde se trochu projevuje problém blízkosti Rakovníka Praze a Kladnu. Nejlepší odchovanci z řad mládeže a dorostu často odchází hrát vyšší soutěže do větších klubů. Od roku 1999, kdy byl otevřen nový areál Tenis Centrum CAFEX (TTC), byla navázaná úzká spolupráce mezi vzniklým tenisovým oddílem TTC a LTC Rakovník. Došlo k domluvě o převedení žákovských družstev z LTC pod TTC a zlepšení podmínek pro práci s mládeží. Otevření tenisového centra přispělo k další popularizaci tenisu v Rakovníku také tím, že se zde pořádá celá řada celostátních i mezinárodních turnajů všech věkových kategorií (Adamcová, 2009; Adamcová & Zábranská, 2008; Borský, 1988; Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001; Klatovský, 1987).

Tab. č. 8: Vývoj členské základny LTC Rakovník 1990 – 2011

LTC Rakovník											
LTC Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:			1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:			181	181	181	192	200	205	205	202	204

LTC Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:	201	200	199	203	197	185	183	175	171	162	152

Zdroj: OV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

4.5.8. VK Rakovník

Volejbal patří v Rakovníku vedle fotbalu, tenisu a ledního hokeje ke sportům s nejdelší historií. Počátky rakovnického volejbalu sahají až do roku 1921 a jsou spjaty s kosmopolitní organizací YMCA. O založení volejbalového družstva YMCA Rakovník, které si říkalo Black Boys, se zasloužili především studenti rakovnické reálky. Volejbal se rychle stával oblíbenou hrou na rekreační i závodní úrovni a počet volejbalových družstev v Rakovníku se rychle rozrůstal. Volejbal se začal hrát i v Sokole a v SK Rakovník. Mužstvo YMCA Rakovník existovalo až do roku 1924, kdy většina hráčů odešla na vysoké školy. Úspěšně se rozvíjel volejbal zejména v Sokole. Družstvo Sokola Rakovník úspěšně hrálo v přeboru ČOS a umísťovalo se na předních místech. Od roku 1924 hrají v Rakovníku organizovaně pod Sokolem i ženy. „Během II. světové války se volejbal hrál pouze v podnikových družstvech. V roce 1940 se začala formovat nová nastupující generace v družstvu Velo Stadion, jehož hráči později vytvořili kádr ligového družstva SK Rakovník, hrající v letech 1946 až 1947 nejvyšší soutěž - I. ligu. Na tomto zatím největším úspěchu rakovnické odbíjené se podíleli hráči F. Brabec, M. Jirka, B. Klatovský, Z. Krejčí, E. Krob, M. Müller, V. Pichet, A. Tobolka, M. Zápal, Z. Zima. Reorganizace tělovýchovy v roce 1949 připravila Rakovník o volejbalovou ligu“ (Borský, 1988, 46). V roce 1953 se dali bývalí ligoví hráči znovu dohromady a začali hrát okresní přebor. Každým rokem postupovali o třídu výš až do krajského přeboru I. třídy v roce 1955. Zde hráli úspěšně až do roku 1958, kdy dokonce bojovali v kvalifikaci o postup do II. ligy. Po té se postupně družstvo rozpadlo a tím nastal pro rakovnický volejbal útlum až do poloviny šedesátých let, kdy začala nová éra rakovnického volejbalu spojená s činností pod TJ Lokomotiva Rakovník (Borský, 1988; Klatovský, 1981).

V roce 50. výročí organizovaného volejbalu v Rakovníku (1971) byl otevřen nový volejbalový areál za rakovnickou sokolovnou se třemi kurty, šatnami, ubytovnou, saunou a

restaurací, který dodnes patří k nejlepším zařízením svého druhu ve Středočeském kraji. Výborné podmínky se projevily ve sportovních výsledcích rakovnických volejbalových družstev. V roce 1976 vyhráli muži TJ Rakovník krajský přebor I. třídy a postoupili do II. národní ligy. Po jedné sezóně však sestoupili zpět do krajského přeboru, aby úspěch zopakovali o dvanáct let později v roce 1988, kdy opět na jednu sezónu postoupili do II. národní ligy. Od roku 1994 působí A mužstvo mužů samostatně pod novým názvem Volejbalový klub Rakovník. Hned v následujícím roce 1995 vítězí volejbalisté VK Rakovník v krajském přeboru I. třídy a postupují do II. národní ligy, kde v premiérovém ročníku obsazují pod vedením bývalého reprezentačního trenéra a také ligového hráče SK Rakovník ve čtyřicátých letech Evžena Kroba páté místo. V dalších sezónách se hráči VK Rakovník umísťovali v horní polovině druholigové tabulky. V soutěžním ročníku 2000/2001 dosáhli volejbalisté VK Rakovník největšího úspěchu v novodobé historii rakovnického volejbalu vítězstvím v II. lize a postupem do I. národní ligy, tzn. druhé nejvyšší volejbalové soutěže v České republice. Po dvouletém působení v I. lize však VK Rakovník sestoupil zpět do II. národní ligy. V současné době hraje A družstvo mužů II. národní ligu, B družstvo mužů krajský přebor II. třídy, A tým žen KP I. třídy, B tým žen KP II. třídy, junioři a juniorky hrají v ligových soutěžích, kadetky a žákyně v krajské soutěži (Adamcová, 2009; Adamcová & Zábranská, 2008; Borský, 1988; Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001; Klatovský, 1981).

Tab. č. 9: Vývoj členské základny VK Rakovník 1990 – 2011

Volejbalový klub Rakovník											
VK Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:					1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:					85	89	94	110	127	128	131
VK Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:	135	137	137	126	132	130	130	120	87	87	76

Zdroj: OV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

4.5.9. KST Rakovník

Stolní tenis patří mezi tradiční rakovnické sporty. V roce 1945 vznikl v Rakovníku závodní tabletenisový oddíl Zbrojovky (později Stadion Rakovník), který navázal na válečnou činnost KC Rakovník. V Rakovníku se hrál stolní tenis v Sokole i v dalších oddílech SČM Rakovník a SK Vinohrady. „Od roku 1951 až do roku 1954 byly soutěže

organizovány pouze v rámci okresu a vítězové pak bojovali v krajských přeborech. Na okrese mělo družstvo Zbrojovky, hrající již pod novým názvem Velo Stadion, největšího konkurenta v bojích o okresního přeborníka v silném celku Sokola Mutějovice“ (Borský, 1988, 58). Od roku 1954 hrálo družstvo přejmenované na Spartak Rakovník v reorganizovaném systému soutěží krajský přebor až do roku 1964. V roce 1957 po další reorganizaci tělovýchovy přechází stolní tenis pod jedinou tělovýchovnou jednotu Lokomotiva Rakovník. V šedesátých a sedmdesátých letech se zúročila systematická práce s mládeží výrazným nárůstem členské základny a počtu družstev zastoupených v okresních a krajských soutěžích. Na konci 80. let byl oddíl TJ Lokomotiva největším oddílem na okrese s šesti družstvy v soutěžích a širokou základnou mládeže. A družstvo dospělých hrálo v krajském přeboru, B družstvo v krajské soutěži, C a D družstvo, ve kterých sbírají zkušenosti i nejlepší dorostenci, v okresním přeboru a okresní soutěži II. třídy. V devadesátých letech nastal další výkonnostní vzestup rakovnického stolního tenisu. Po postupu A družstva do divizní soutěže a tříletém působení v ní se podařilo v roce 1993 stolním tenistům postoupit do II. ligy. V současné době má KST Rakovník, který se osamostatnil v roce 1994, v soutěžích celkem 5 družstev, z nichž A družstvo hraje ve III. lize (Adamcová, 2009; Adamcová & Zábranská, 2008; Borský, 1988; Borský, 1991; Borský & Zábranská, 2001).

Tab. č. 10: Vývoj členské základny KST Rakovník 1990 – 2011

Klub stolních tenistů											
KST Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:					1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:					46	36	28	44	47	49	50
KST Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:	50	51	45	45	44	39	40	40	42	40	40

Zdroj: OV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

4.5.10. Ostatní sportovní kluby

HVS Rakovník

Sdružuje oddíl softbalu a hokejbalu patřící mezi nejmladší registrované sporty v Rakovníku. O softbal a zejména v posledních letech prudce se rozvíjející hokejbal je zájem především mezi mládeží a středoškolskými studenty (Adamcová, 2009).

Tab. č. 11: Vývoj členské základny HVS Rakovník 1990 – 2011

HVS Rakovník											
HVS Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:					1	1	2	2	2	2	2
Počet členů:					19	32	44	98	137	118	109

HVS Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Počet členů:	103	106	134	160	168	174	195	199	145	145	141

Zdroj: OV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

SKP Rakovník

Sportovní klub policie byl založen v roce 1998 a jeho činnost se zaměřila na dvě oblasti. Podporu fyzické přípravy policistů a pro děti nabídku využití volného času. V klubu postupně vznikly oddíly kopané, minikopané, posilování, sebeobran, boxy, střelby, ledního hokeje a oddíl turistiky. Již v roce 1999 byla založena fotbalová škola, která úzce spolupracuje s fotbalovým SK Rakovník. Pro dospělé jsou pořádány fotbalové amatérské turnaje venku i v hale, stejně tak i turnaje v ledním hokeji. V oddíle turistiky se klub orientuje na cykloturistiku a pěší turistiku. SKP je sdružen pod Unii tělovýchovných organizací policie. Rakovníčtí členové SKP si vedou velmi dobře v soutěžích v rámci celé republiky, zejména ve vícebojových sportech a střeleckých soutěžích (Adamcová, 2009; Adamcová & Zábranská, 2008).

Tab. č. 12: Vývoj členské základny SKP Rakovník 1990 – 2011

Sportovní klub policie											
SKP Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:									1	1	1
Počet členů:									25	42	45
SKP Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:	68	77	91	78	84	94	88	98	78	78	78

Zdroj: OV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

Tenis centrum CAFEX Rakovník

Otevřením nového moderního tenisového areálu v roce 1999 byly vytvořeny podmínky pro založení tenisového oddílu v roce 2005, který se stal v posledních letech líhní mladých a nadějných hráčů. Po dohodě s LTC Rakovník došlo k převedení mládežnických družstev do nového oddílu TCC a ke spolupráci trenérů mládeže obou klubů (Adamcová, 2009; Adamcová & Záborská, 2008).

Tab. č. 13: Vývoj členské základny TC Cafex 1990 – 2011

Tenis centrum CAFEX Rakovník											
Tenis Centrum CAFEX	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:					2	2	2	2	2	2	2
Počet členů:					88	112	124	127	124	124	114

Zdroj: OV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

Ippon karate klub Shotokan Rakovník

Klub zaměřený zejména na děti a mládež vznikl v roce 1990 s iniciativy trenéra Františka Kopunce, držitele černého pásu. Z počátku malá skupinka zájemců z řad školních dětí se rychle rozrostla na klub s širokou členskou základnou. Systematická práce trenérů se brzy začala projevovat výkonnostním růstem mladých karatistů a začaly se dostávat úspěchy v krajských i celostátních turnajích. V současné době patří rakovnický karate klub mezi nejlepší v republice v mládežnických a dorosteneckých kategoriích, který se vrací s medailovými zisky ze všech významných soutěží včetně republikových mistrovství (Adamcová, 2009; Adamcová & Záborská, 2008; Borský & Záborská, 2001).

Tab. č. 14: Vývoj členské základny Ippon karate klubu 1990 – 2011

Ippon karate klub Shotokan Rakovník											
Ippon karate klub Rakovník	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet oddílů:			1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:			300	420	480	510	548	473	487	448	395

Ippon karate klub Rakovník	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet oddílů:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet členů:	352	340	340	366	372	384	389	402	437	499	474

Zdroj: OV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny

Tab. č. 15: Přehled TJ a sportovních klubů v Rakovníku k 31. 12. 2011

TJ / SK	Počet členů	Počet oddílů	oddíly/sporty
TJ Lokomotiva Rakovník	826	11	atletika, cyklistika, judo, kanoistika, kulturistika/fitness, pozemní hokej, stolní tenis, šachy, turistika, volejbal, sport pro všechny
SK Rakovník	402	1	fotbal
TJ Tatran Rakovník	437	2	fotbal, volejbal
TJ TZ Rakovník	176	5	basketbal, box, fotbal, kulturistika, silový trojboj
HC Rakovník	329	2	lední hokej, kolečkové bruslení (in-line)
HC 1972 Rakovník	170	1	pozemní hokej
VK Rakovník	76	1	volejbal
LTC Rakovník	152	2	tenis
KST Rakovník	40	1	stolní tenis
HVS Rakovník	141	2	softbal, hokejbal
SK Olympie Rakovník	104	1	fotbal
Ippon karate klub Rakovník	474	1	karate
Sportovní klub policie Rakovník	78	1	fotbal, sebeobrana, box, střelba, lední hokej, turistika
Klub kondiční kulturistiky	102	1	kulturistika a fitness
Cobra club Rakovník	37	1	judo, taekwondo
Golfclub 85 Rakovník	40	1	dráhový golf
Šachový klub Rakovník	30	1	šachy
Klub českých turistů Rakovník	111	1	turistika
Kanoe klub Rakovník	34	2	kanoistika/vodní turistika, stolní tenis
Klub vodní turistiky Rakovník	85	1	turistika
Rakovník Red Crayfish	64	2	baseball, stolní tenis
FC Stars Rakovník	92	1	futsal
Tenis Centrum Cafex	114	2	tenis, plážový volejbal
Czech Minigolf Open Systém	6	1	minigolf
TJ Sokol Rakovník	345	8	rodiče a děti, předškolní děti, mažoretky, ženy, tanec, věrná garda, stolní tenis basketbal

Zdroj: OV ČSTV, statistické údaje stavu členské základny k 31. 12. 2011

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce na téma Historie a vývoj tělovýchovného hnutí a sportu na Rakovnicku byla zaměřena na zmapování počátků a historického vývoje organizované tělovýchovy v Rakovníku. Zachycuje období od druhé poloviny 19. století (vznik Sokola, dělnických tělovýchovných jednot a dalších sportovních a tělocvičných klubů a spolků) přes další časová období (často v tělovýchově ovlivňovaná zásadními politicko-spoločenskými změnami a událostmi) až do současnosti.

Předem stanovené cíle byly naplněny a v práci se podařilo zachytit nejdůležitější historické vývojové etapy rakovnické tělovýchovy a sportu v kontextu s vývojem tělovýchovy a sportu na celostátní úrovni.

Z této práce vyplývá, že Rakovník patří mezi města s bohatou tradicí a historií tělovýchovy a sportu často přesahující svým významem a úspěchy hranice města a okresu.

Rozsah a zaměření práce neumožnil zpracovat veškeré tělovýchovné a sportovní dění v Rakovníku do větších podrobností. Práce zachycuje v historickém kontextu nejdůležitější vývojové etapy rozvoje tělovýchovy a sportu v Rakovníku a může být využita jako základ pro další historická bádání.

SOUHRN

Cílem bakalářské práce bylo uceleně a chronologicky zpracovat historii a vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku. Práce je rozdělena do logicky navazujících kapitol a časových období. Rozsah a zaměření práce neumožnil zpracovat veškeré tělovýchovné a sportovní dění v Rakovníku do větších podrobností. Práce zachycuje v historickém kontextu nejdůležitější vývojové etapy rozvoje tělovýchovy a sportu v Rakovníku.

Kapitola „Počátky organizované tělovýchovy v Rakovníku“ se zabývá historickým vývojem organizované tělovýchovy do roku 1948. V samostatných čtyřech podkapitolách je zachycen v historickém kontextu vznik a vývoj Sokola, DTJ, FDTJ-FPT a dalších sportovních klubů v Rakovníku do roku 1939. Další časová období 1939 – 1945 a 1945 – 1948 jsou zpracována v samostatných podkapitolách.

Kapitola „Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku do roku 1989“ se zabývá vývojem po vyhlášení sjednocení tělovýchovy v roce 1948 až do roku 1989 – období budování socialistického systému tělesné výchovy a sportu. Toto více než čtyřicetileté období je rozděleno do pěti časových období, podkapitol – 1948 – 1956, 1957 – 1968, 1968 – 1969, 1970 – 1973, 1974 – 1989.

Kapitola „Vývoj tělovýchovy a sportu v Rakovníku do roku 2011“ zaznamenává změny v systému řízení tělovýchovy a sportu u nás v souvislosti s politicko-společenskými změnami po roce 1989 a s dopady na další vývoj organizované tělovýchovy a sportu v Rakovníku až do roku 2011. V první podkapitole je statisticky zachycen přehled počtu tělovýchovných jednot a sportovních klubů sdružených v okresní organizaci ČSTV a vývoj členské základny od roku 1991 do roku 2011. V druhé podkapitole je mapován vývoj organizované tělovýchovy, tělovýchovných jednot a sportovních klubů v samotném Rakovníku.

Kapitola „Tělovýchovné jednoty a sportovní kluby v Rakovníku“ zachycuje historii vybraných tělovýchovných jednot, sportovních klubů a sportů, které mají v Rakovníku dlouholetou tradici, nebo dosahují velmi dobrých výsledků nejen na okresní, ale i na krajské či celostátní úrovni. V deseti samostatných podkapitolách je podrobněji popsána historie vybraných tělovýchovných jednot a sportovních klubů. V závěru kapitoly je uveden statistický přehled tělovýchovných jednot a sportovních klubů v Rakovníku k 31. 12. 2011.

SUMMARY

The purpose of this bachelor thesis is to provide systematic and chronologic analysis of history and development of physical education and sport in the Rakovník area. The chapters have been logically ordered following the time periods the thesis is concerned with. The extent and aim of the thesis has made it impossible to analyse all the physical education and sport activities in Rakovník to great detail. The thesis deals with the most important landmarks in the history and development of physical education and sport in the area.

The chapter „The beginning of the institutional physical education in Rakovník“ deals with the historical development of physical education up to 1948. Four subchapters illustrate, within the historical context, the establishment and development of organizations such as Sokol, Workers' Gymnastic Club, Workers' Gymnastics Federation, Proletariats Club for Physical Education and other sport clubs in Rakovník. The following two periods 1939 – 1945 and 1945 – 1948 are dealt with in separate subchapters.

The chapter „The development of physical education and sport in Rakovník up to 1989“ deals with the development of physical education and sport after the declaration uniting physical education movement in 1948 until 1989 and it is marked by the creation of a socialist system of physical education and sport. For the purpose of this thesis this period, lasting over 40 years, has been split into five periods: 1948 – 1956, 1957 – 1968, 1968 – 1969, 1970 – 1973, 1974 – 1989

The chapter „The development of physical education and sport in Rakovník up to 2011“ outlines changes within the system of managing physical education and sport in our region in connection with the political and social changes after 1990 and the influence it had on further development of organized physical education and sport in Rakovník up to 2011. The first subchapter presents statistics of the number of physical education societies and sport clubs registered within the regional Czech Sport Association. It deals with the development of the membership between the years 1991 and 2011. The second subchapter maps out physical education societies and sport clubs in Rakovník alone.

The chapter „Physical education organizations and sport clubs in Rakovník“ outlines the history of several pre-selected physical education organisations, sport clubs and sports which have a long standing tradition in the area or are highly successful both in the region as well as nationally. Ten separate subchapters describe history of the selected physical education societies and sport clubs in more detail. The end of the chapter presents

statistics of the physical education societies and sport clubs in Rakovnik as of 31st December 2011.

REFERENČNÍ SEZNAM

- Adamcová, J. (2009). *Kronika města Rakovníka 2009*. Rakovník: SOkA Rakovník.
- Anonymous (2007). Česká Obec Sokolská. *Založení Sokola*. Retrieved 26. 2. 2014 from the World Wide Web: <http://www.sokol-cos.cz/zalozeni-sokola-DBAE>
- Anonymous (2013). Česká unie sportu. *Co je ČUS*. Retrieved 26. 2.2014 from the World Wide Web: <http://www.cuscz.cz/o-nas/co-je-cus.html>
- Anonymous (1988). *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia.
- Anonymous (1972). *Malý encyklopedický slovník*. Praha: Academia.
- Anonymous (1978). *Okresní konference ČSTV*. Rakovník: OV ČSTV.
- Anonymous (1988). *Okresní konference ČSTV*. Rakovník: OV ČSTV.
- Anonymous (2011). *Rakovnický historický sborník*. Rakovník, Praha: Státní oblastní archiv v Praze – Státní okresní archiv Rakovník.
- Anonymous (2011). *Statistické údaje stavu členské základny*. Rakovník: OV ČSTV.
- Anonymous (2011). *Středočeský kraj*. Praha: SWL.
- Anonymous (2003). *TJ Tatran RAKO Rakovník*. Rakovník: Tatran Rakovník.
- Anonymous (1998). *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích*. Praha: Diderot.
- Bartoš, J. (1999). *Úvod do metodiky historického bádání a nauky o pramenech*. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta.
- Borský, J. (1988). *40 let sjednocené tělovýchovy v Rakovníku*. Rakovník: SOkA Rakovník.
- Borský, J. (1991). *Kronika města Rakovníka 1985 – 1991*. Rakovník: SOkA Rakovník.
- Borský, J., & Zábranská, J. (2001). *Kronika města Rakovníka 1992 – 2001*. Rakovník: SOkA Rakovník.
- Frömel, K. (2002). *Kompendium psaní a publikování v kinantropologii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Chlum, J. (1972). *Kronika města Rakovníka 1868 – 1972*. Rakovník: SOkA Rakovník.
- Chlum, J. (1976). *Kronika města Rakovníka 1973 – 1976*. Rakovník: SOkA Rakovník.
- Chlum, J. (1980). *Kronika města Rakovníka 1976 – 1980*. Rakovník: SOkA Rakovník.
- Chlum, J., & Borský, J. (1984). *Kronika města Rakovníka 1980 – 1984*. Rakovník: SOkA Rakovník.
- Klatovský, J. (1987). *90 let tenisu v Rakovníku*. Rakovník: TJ Lokomotiva Rakovník.
- Klatovský, J. (1981). *60 let odbíjené v Rakovníku*. Rakovník: TJ Lokomotiva Rakovník.
- Razím, V. (1995). *Rakovník – Přehled dějin, procházka za památkami*. Rakovník: Rabasova galerie.

Renner, J., & Chlum, J. (1962). *Kronika města Rakovníka 1836 – 1962*. Rakovník: SOKA Rakovník.

Wikipedia. (2013). *Okres Rakovník*. Retrieved 8. 12. 2013 from the Worl Wide Web: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Okres_rakovnik.png

Wikipedia. (2013). *Okres Rakovník*. Retrieved 8. 12. 2013 from the Worl Wide Web: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Rakovnik_District_2010_names_RA_CZ.png

Zábranská, J., & Adamcová, J. (2008). *Kronika města Rakovníka 2002 – 2008*. Rakovník: SOKA Rakovník.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled počtu tělovýchovných jednot a sportovních klubů sdružených v okresní organizaci ČSTV a vývoj členské základny 1991 – 2011	28
Tabulka 2: Vývoj členské základny TJ Lokomotiva Rakovník 1990 – 2011	33
Tabulka 3: Vývoj členské základny SK Rakovník 1990 – 2011	35
Tabulka 4: Vývoj členské základny TJ Tatran Rakovník 1990 – 2011	36
Tabulka 5: Vývoj členské základny TJ TZ Rakovník 1990 – 2011	37
Tabulka 6: Vývoj členské základny HC Rakovník 1990 – 2011	38
Tabulka 7: Vývoj členské základny HC 1972 Rakovník 1990 – 2011	39
Tabulka 8: Vývoj členské základny LTC Rakovník 1990 – 2011	41
Tabulka 9: Vývoj členské základny VK Rakovník 1990 – 2011	42
Tabulka 10: Vývoj členské základny KST Rakovník 1990 – 2011	43
Tabulka 11: Vývoj členské základny HVS Rakovník 1990 – 2011	44
Tabulka 12: Vývoj členské základny SKP Rakovník 1990 – 2011	45
Tabulka 13: Vývoj členské základny TC Cafex 1990 – 2011	45
Tabulka 14: Vývoj členské základny Ippon karate klubu 1990 – 2011	46
Tabulka 15: Přehled TJ a sportovních klubů v Rakovníku k 31. 12. 2011	46

Seznam obrázků

Obrázek 1: Okres Rakovník – poloha v rámci kraje a ČR.....	12
Obrázek 2: Rozsah okresu Rakovník s vyznačenými názvy a hranicemi obcí.....	13

SEZNAM ZKRATEK

ČOS – Česká obec sokolská

ČOV – Český olympijský výbor

ČSTV – Československý svaz tělesné výchovy a sportu (do roku 1990). Český svaz tělesné výchovy (do roku 2013)

ČTO – Česká tělovýchovná organizace

ČUS – Česká unie sportu

DTJ – Dělnická tělocvičná jednota

ENGSO – Evropské sdružení nevládních sportovních organizací

FDTJ – Federace dělnických tělocvičných jednot

FPT – Federace proletářské tělovýchovy

JTO – Jednotné tělovýchovné organizace

KSČ – Komunistická strana Československa

KST – Klub stolních tenistů

OV – Okresní výbor

OV ČTO – Okresní výbor České tělovýchovné organizace

OV TVS – okresní výbor pro tělesnou výchovu a sport

RKZ – Rakovnické keramické závody

SHMP – Sportovní hry mládeže a pionýrů

SK – Sportovní klub

SSTK – Slovenské sdružení tělesné kultury

SÚTVS – Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport

SVTVS – Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport

SZTŠ – Střední zemědělská a technická škola

TJ – Tělovýchovná jednota

TJ TZ – Tělovýchovná jednota tělovýchovná zařízení

TOS – Továrna na stroje

VK – Volejbalový klub

ZRTV – Základní a rekreační tělesná výchova

ZSJ – Závodní sokolské jednoty